Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi valtion vientitakuista

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki valtion vientitakuista, jolla kumottaisiin nykyinen vientitakuulaki.

Ehdotetussa laissa säädettäisiin valtion vientitakuutoimintaan sovellettavista ehdoista ja periaatteista. Esityksen mukaan vientitakuutoiminnan tarkoituksena olisi vahvistaa Suomen taloudellista kehitystä edistämällä vientiä ja yritysten kansainvälistymistä. Vientitakuut myönnettäisiin viennistä tai ulkomaille suuntautuvasta investoinnista syntyvän tappionvaaran varalle. Esityksen mukaan vientitakuiden myöntämisen lähtökohtana olisi suomalainen intressi. Lisäksi ehdotetaan, että vientitakuutoiminnassa tulisi ottaa huomioon Suomea sitovat vientitakuita koskevat kansainväliset säännökset ja määräykset, kansainväliset kilpailutekijät sekä taattavan hankkeen ympäristövaikutukset osana hankkeen kokonaisriskiarviota.

Ehdotetun lain mukaan valtion vientitakuiden ja suojautumisjärjestelyiden kokonaisvastuu saisi olla enintään voimassa olevan vientitakuulain mukaisen määrän suuruinen eli 7 900 miljoonaa euroa (noin 47 miljardia markkaa) ja valtioneuvoston vahvistaman erityisriskinoton nojalla myönnettävien vientitakuiden kokonaisvastuu saisi olla enintään 700 miljoonaa euroa (noin 4,2 miljardia markkaa). Lisäksi ehdotetaan, että investointitakuilla katettavan kaupallisen riskin enimmäisvastuu saisi nousta enintään 200 miljoonaan euroon (noin 1,2 miljardia markkaa).

Ehdotetun lain mukaan valtion erityisrahoitusyhtiö, Finnvera Oyj, myöntäisi ja hallinnoisi jatkossakin valtion vientitakuita.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen, kun se on hyväksytty ja vahvistettu.

SISÄLLYSLUETTELO

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ 1

SISÄLLYSLUETTELO 2

YLEISPERUSTELUT 3
1. Johdanto 3
2. Nykytila 4
2.1. Lainsäädäntö 4
2.2. Käytäntö 5
2.3. Kansainvälinen kehitys ja kansainväliset sopimukset 7
2.4. Ulkomainen lainsäädäntö ja käytäntö 9
3. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset 10
3.1. Tavoitteet 10
3.2. Keskeiset ehdotukset 11
4. Esityksen vaikutukset 12
4.1. Taloudelliset vaikutukset 12
4.2. Ympäristövaikutukset 13
4.3. Organisaatiovaikutukset 13
4.4. Yritysvaikutukset 13
5. Asian valmistelu 13
5.1. Valmisteluvaiheet 13
5.2. Lausunnot 13
6. Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja 14
6.1. Uusi perustuslaki 14
6.2. Euroopan yhteisön perustamissopimus 15

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT 16
1. Lakiehdotusten perustelut 16
2. Tarkemmat säännökset 21
3. Voimaantulo 21

LAKIEHDOTUS 22
valtion vientitakuista 22

ASETUSLUONNOS 25
vientitakuutoiminnassa noudatettavista periaatteista 25

YLEISPERUSTELUT

1. Johdanto

Vientitakuulaki (479/1962) tuli voimaan vuoden 1963 alusta. Lailla pyrittiin luomaan sellaiset edellytykset, että suomalainen vientiteollisuus voi kilpailla tasavertaisesti muiden maiden kanssa. Laissa säädetty vientitakuujärjestelmä on yleisesti ottaen osoittautunut suomalaisen vientiteollisuuden kilpailukyvyn turvaamisen kannalta tarpeelliseksi ja toimivaksi. Vientitakuujärjestelmän pitämiseksi kilpailijamaiden tasolla sekä vientitakuutoimintaa koskevan kansainvälisen sääntelyn vuoksi lakia on voimaantulonsa jälkeen jouduttu muuttamaan kymmenkunta kertaa, viimeksi vuonna 1998 siinä yhteydessä, kun valtion erityisrahoitusyhtiö, nykyinen Finnvera Oyj, jäljempänä *Finnvera,* perustettiin. Lukuisten muutosten vuoksi voimassa oleva laki on nykymuodossaan rakenteeltaan hajanainen ja osittain vanhentunut.

Vientitakuujärjestelmää on vuosien mittaan säännelty yhä enemmän kansainvälisillä sopimuksilla ja suosituksilla. Vientitakuutoiminta on käytännössä sidottu Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestön (OECD) vientiluottoja koskevaan niin sanottuun konsensussopimukseen (jäljempänä *vientiluottokonsensus*), joka tuli voimaan 1 päivänä huhtikuuta 1978. Samoin vientitakuutoiminnassa joudutaan ottamaan huomioon vientitakuulaitosten yhteistyöelimen Bernin unionin puitteissa tehdyt yksityiskohtaiset suositukset ja ohjeet. OECD:ssä tuli 1 päivänä syyskuuta 1998 voimaan projektirahoitusta koskeva sopimus. Lisäksi OECD:ssä on päästy yhteisymmärrykseen vientitakuumaksujen kansainvälisestä vähimmäistasosta, jota koskeva sopimus tuli voimaan 1 päivänä huhtikuuta 1999. Euroopan unionissa (EU) on niin ikään yhdenmukaistettu kolmansiin maihin suuntautuvaa viennin rahoitusta hyväksymällä 1 päivänä huhtikuuta 1999 voimaan tullut keskipitkän ja pitkän ajan liiketoimien vientiluottovakuutusta koskevien keskeisten säännösten yhdenmukaistamisesta annettu neuvoston direktiivi 98/29/EY, jäljempänä *harmonisointidirektiivi.*

Rahoitusehtoihin liittyvien sopimusten ja säädösten lisäksi vientitakuutoiminnassa joudutaan lisääntyvässä määrin ottamaan huomioon myös muu kansainvälinen kehitys. Etenkin ympäristönsuojeluun liittyviä näkökohtia korostetaan yhä enemmän myös vientitakuutoiminnassa. Samoin lahjonnan torjunnassa on tapahtunut vientitakuutoimintaan heijastuvaa kansainvälistä kehitystä. OECD:ssä on hyväksytty lahjonnan torjuntaa koskeva yleissopimus, kansainvälisissä liikesuhteissa tapahtuvan ulkomaisiin virkamiehiin kohdistuvan lahjonnan torjuntaa koskeva yleissopimus (Sop S 14/1999), jäljempänä *lahjonnantorjuntasopimus*, joka tuli Suomessa voimaan 15 päivänä helmikuuta 1999. Yhdistyneiden kansakuntien ja EU:n toimielinten päätöksillä voidaan asettaa kauppapoliittisia ja muita pakotteita myös Suomea sitovasti, mikä täytyy ottaa huomioon myös vientitakuiden myöntämisessä sanktioiden uhkaamille toimialoille.

Viennin kiristynyt kansainvälinen kilpailu johti 1960-luvun alussa siihen, että myös Suomessa katsottiin kansainvälisesti ajan tasalla oleva vientitakuujärjestelmä tarpeelliseksi. Vuonna 1950 metalli- ja laivanrakennusteollisuuden tuotteiden viennin turvaamisesta eräissä tapauksissa annettua lakia (636/1950) pidettiin tuolloin riittämättömänä suppean soveltamisalansa ja laissa säädettyjen takuumahdollisuuksien vuoksi. Hallituksen esitys vientitakuulaiksi (HE 38/1962 vp) annettiin 18 päivänä toukokuuta 1962, ja laki tuli voimaan 1 päivänä tammikuuta 1963.

Vientitakuulain säätämiseen johtaneessa hallituksen esityksessä lähdettiin siitä, että vientitakuulain nojalla voidaan kattaa tavanmukaiset vientikauppaan liittyvät vaarat. Vientitakuulain mukainen järjestelmä olisi maksullinen, ja sen mukaiset takuut myöntäisi ja takuumaksut päättäisi erityinen valtion vastuulla toimiva itsenäinen vientitakuulaitos. Takuumaksu riippuisi muun muassa myönnettyjen takuiden laadusta ja takuuajan pituudesta. Takuumaksut jäisivät laitoksen käyttöön, ja maksujen tulisi kattaa laitoksen toiminnasta aiheutuvat kulut ja mahdollisesti syntyvät tappiot. Sellaisten menojen varalta, joiden kattamiseen takuumaksut eivät riittäi-

si, valtion menoarvioon voitaisiin ottaa vuosittain määräraha.

Vientitakuutoiminnasta kertyneistä varoista sekä määrärahoista, jotka vientitakuulaitokselle valtion talousarviossa osoitettiin, muodostettiin tulo- ja menoarvion ulkopuolella oleva vientitakuurahasto, joka oli laitoksen hoidossa. Valtion vastuulla oli uudessa takuujärjestelmässä katto, 100 miljardia silloista markkaa.

Vientitakuujärjestelmää kehitettäessä on pyritty ottamaan huomioon ulkomailla ja erityisesti muissa Pohjoismaissa saadut kokemukset sekä Suomen kauppapoliittinen erityisasema. Muun muassa vientitakuulain soveltamisalaa on laajennettu teollisuustuotteista esimerkiksi valmistus- ja patenttioikeuksien sekä suunnittelu-, asennus-, rakennus- ja muun työn vientiin.

Myös niitä, joille vientitakuu voidaan myöntää, on alkuperäisestä laista lisätty, jotta vientitakuujärjestelmä olisi mahdollisimman toimiva ja kilpailukykyinen. Vientitakuita voidaan myöntää viejälle, pankille tai luotonantajalle viejän saaman luoton vakuudeksi sekä myös suoraan takauksen asettajalle viejän puolesta ulkomaiselle ostajalle annetun takauksen vastavakuudeksi. Vientitakuita voidaan antaa vastatakauksina luotonantajan ja viejän ohella suoraan ulkomaiselle ostajalle tai rahoittajalle.

Alun perin vientitakuu voitiin myöntää vain osalle viennin yhteydessä syntyvästä tappionvaarasta. Vain erityisistä syistä takuu voitiin myöntää koko tappionvaaralle. Vuonna 1997 lakia muutettiin vientitakuiden kattavuudelta siten, että vientitakuu voi muutenkin kuin aivan poikkeustapauksissa kattaa viennin yhteydessä syntyvän tappionvaaran myös kokonaisuudessaan.

Vientitakuun vakuutustyyppistä oikeudellista muotoa on niin ikään laajennettu rahoitusmarkkinoiden kehityksen vuoksi siten, että myös muut sitoumusmuodot, kuten omavelkainen takaus ja täytetakaus, ovat nykyisin käytettävissä. Valtion enimmäistakuuvastuun määrää on vuosien mittaan korotettu takuiden kysynnän lisääntyessä. Voimassa olevien säännösten mukaan kokonaisriskinottoa säätelevä enimmäisvastuu on 47 miljardia markkaa.

Vientitakuulain nojalla ei alun perin voitu lainkaan myöntää takuita investointeihin liittyvien riskien varalta. Myöhemmin vientitakuujärjestelmän saattamiseksi kansainvälisesti kilpailukykyiseksi lakia on muutettu siten, että investointitakuita voidaan myöntää investointeihin suuntautuvien muiden kuin kaupallisten riskien kattamiseen vientitakuulain kokonaisvaltuuden rajoissa.

Vuonna 1969 vientitakuulakiin lisättiin uusi riskinottoa koskeva 2 a §, jotta vientitakuita voitaisiin myöntää kehitysmaihin suuntautuvaan pääomatavaravientiin tapauksissa, joissa vientiin sisältyvä riski luottoajan pituuden tai muun syyn takia on tavallista suurempi. Järjestelmä muutettiin vuonna 1992 niin sanotuksi kansallisen edun takuujärjestelmäksi, jolloin 2 a §:n mukaisia takuita voidaan myöntää valtioneuvoston erityisistä syistä antaman valtuuden nojalla silloinkin, kun vientiin, sen rahoittamiseen tai sen kohdemaahan sisältyvä riski on niin suuri, ettei vientitakuuta voida tavanomaisen riskinharkinnan rajoissa myöntää, tai kun takuu myönnetään riskinharkinnan kannalta tavallisuudesta poikkeavilla ehdoilla. Vientitakuulain voimassa oleva enimmäisvastuu 2 a §:n mukaiselle erityisriskinotolle on 4 miljardia markkaa.

Vientitakuulain soveltaminen ja täytäntöönpano siirtyivät vuonna 1989 Valtiontakuukeskuksesta annetussa laissa (111/1989) tarkoitetun Valtiontakuukeskuksen tehtäväksi. Valtiontakuukeskuksen toiminnot siirrettiin vuoden 1999 alusta perustettuun valtion erityisrahoitusyhtiöön. Samalla muutettiin myös vientitakuulakia niin, että lain soveltaminen ja täytäntöönpano ovat kyseisen yhtiön eli nykyisen Finnveran tehtäviä.

2. Nykytila

2.1. Lainsäädäntö

Vientitakuulain 1 §:n mukaan valtion vientitakuu voidaan myöntää teollisuustuotteiden, turkisten, turvetuotteiden ja elävien eläinten viennin sekä ulkomaille suuntautuvien investointien yhteydessä syntyvän tappionvaaran varalta. Laissa pidetään vientinä myös vuokrausta sekä valmistus- ja patenttioikeuden siirtoa ulkomaille ja suunnittelu-, asennus-, rakennus- tai muun työn suorittamista ulko-

maiselle tilaajalle.

Vientitakuilla katettavat kaupalliset ja poliittiset riskit määritellään vientitakuulain 2 §:ssä. Valtion vientitakuu viennin yhteydessä mahdollisesti syntyvän tappion korvaamiseksi voidaan myöntää muun muassa sen varalta, että tilaaja hankkijasta riippumattomasta syystä ei suorita sopimuksenmukaista maksua tai muutoin laiminlyö sopimusten mukaisten sitoumustensa täyttämisen. Vientitakuu voidaan myöntää myös luoton vakuudeksi pankille tai muulle luotonantajalle taikka vastavakuudeksi luoton takaajalle, jos luotto on myönnetty viejälle viennin valmistuksen rahoittamiseksi, taikka vientituotteen ostamista varten ulkomaiselle tilaajalle tai muulle velalliselle taikka 2 §:n 1 momentin 8 kohdassa tarkoitetuksi vakuudeksi tilaajalle tai mainitussa kohdassa tarkoitetun vakuuden vastavakuudeksi vakuuden antajalle. Muut katettavat riskit määritellään lain 2 §:ssä.

Vientitakuulain 2 a §:n 1 momentin mukaan vientitakuutoiminnalla on pyrittävä edistämään kaupankäyntiä, joka viennin laatu ja markkinaolot huomioon ottaen ei sisällä tavallisuudesta poikkeavia maksu- tai muita ehtoja. Lain 2 a §:n 2 momenttiin sisältyy kuitenkin erityisriskinottoa koskeva säännös. Momentin mukaan laissa tarkoitettuja valtion vientitakuita voidaan myöntää valtioneuvoston erityisistä syistä antaman valtuuden nojalla silloinkin, kun vientiin, sen rahoittamiseen tai viennin kohdemaahan sisältyvä riski on niin suuri, ettei vientitakuuta tavanomaisen riskinharkinnan rajoissa voida myöntää, tai kun vientitakuu myönnetään riskinharkinnan kannalta tavallisuudesta poikkeavilla ehdoilla.

Lain 2 b §:n mukaan sellaisiin ulkomaille suuntautuviin investointeihin liittyvän tappionvaaran varalta, joiden voidaan katsoa edistävän Suomen ja sijoitusmaan taloudellista kehitystä, voidaan myöntää valtion vientitakuu laissa määritellyissä tapauksissa (niin sanotun poliittisen riskin varalta). Investoinnilla tarkoitetaan laissa rahavarojen, tuotantolaitteiden ja -menetelmien sekä näihin rinnastettavien taloudellisten etuuksien luovuttamista joko sijoittajan omaan tai muuhun yritykseen sijoitusmaassa.

Vientitakuun kattavuudesta säädetään vientitakuulain 3 §:n 1 momentissa. Vientitakuu voi kattaa viennin yhteydessä syntyvän tappionvaaran kokonaisuudessaan tai osittain. Momentissa säädetään myös vientitakuun oikeudellisesta muodosta. Vientitakuu voidaan antaa omavelkaisena takauksena, täytetakauksena tai muuna vastuusitoumuksena.

Vientitakuulain 3 §:n 2 momentissa säädetään valtion enimmäistakuuvastuusta. Lain nojalla myönnettyjen takuiden yhteenlaskettu takuuvastuu saa nousta enintään 47 000 miljoonaan markkaan. Lain 2 a §:n 2 momentissa tarkoitettujen erityisriskinottoon kuuluvien takuiden takuuvastuu saa kuitenkin nousta enintään 4 000 miljoonaan markkaan. Enimmäistakuuvastuun laskentaperiaatteista säädetään lain 3 §:n 3 momentissa.

Vientitakuulain 4 §:n mukaan lain täytäntöönpano ja soveltaminen on valtion erityisrahoitusyhtiöstä annetussa laissa (443/1998) tarkoitetun yhtiön tehtävä. Valtiontakuurahastosta annetussa laissa (444/1998) säädetään muun muassa valtion vastaamien vientitakuiden hoitamisesta.

2.2. Käytäntö

Finnveran toiminta

Vaikka puutteet Suomen rahoitusmarkkinoiden toiminnassa ovat vähentyneet viime vuosina markkinaehtoisen rahoituksen lisääntyessä, viennin rahoitusmarkkinat eivät toimi riittävän kattavasti. Valtion vientitakuutoiminnalla täydennetään yksityisen rahoitussektorin palveluja sellaisessa rahoitustoiminnassa, johon yksityinen rahoitussektori ei tappionvaaran laadun tai laajuuden vuoksi osallistu tai jonka riskiä yksityinen sektori haluaa jakaa. Erityisesti teollisuus on korostanut valtion vientitakuutoiminnan merkitystä osana kansainvälisesti kilpailukykyistä vienninrahoitusjärjestelmää. Vientitakuiden kysyntä on viime vuosina suuntautunut aiempaa enemmän viennin avaintoimialoille suuriin pääomatavarakauppoihin.

Valtion erityisrahoitustoiminta uudistettiin vuoden 1999 alusta yhdistämällä Kera Oyj:n ja Valtiontakuukeskuksen toiminta ja perustamalla uusi valtion kokonaan omistama erityisrahoitusta hoitava julkinen osakeyhtiö, Finnvera. Finnvera on erityisrahoitusyhtiö, joka riskirahoituspalveluja tarjoamalla edis-

tää vientiä ja yritysten kansainvälistymistä sekä kehittää suomalaisten yritysten kotimaan toimintoja. Valtion erityisrahoitusyhtiöstä annetun lain 4 §:n 1 momentin mukaan yhtiön on pyrittävä siihen, että sen toiminnan menot voidaan pitkällä aikavälillä kattaa yhtiön toiminnasta saatavilla tuloilla.

Finnvera toimii vientitakuulain 4 §:ssä tarkoitettuna valtion erityisrahoitusyhtiönä, jonka tehtävänä on lain täytäntöönpano ja soveltaminen. Vientitakuulakiin sisältyvät vientitakuiden myöntämistä koskevat yleiset periaatteet. Tarkemmat takuuehdot on määritelty Finnveran tekemillä päätöksillä.

Finnvera tarjoaa vientitakuulain nojalla suomalaisille viejille ja investoijille sekä Suomen viennin rahoittajille useita vientitakuutuotteita. Näitä ovat ostajaluottotakuu, luottoriskitakuu, remburssitakuu, investointitakuu ja vastatakuu sekä rahoitustakuu. Takuita voidaan myöntää kattamaan lyhyen ja pitkän maksuajan kaupallisia ja poliittisia riskejä. Takuukate vaihtelee yleensä eri tuotteissa ja tapauksissa poliittisessa riskissä 85 ja 100 prosentin välillä sekä kaupallisessa riskissä 50 ja 95 prosentin välillä. Finnvera perii takuuhakemuksista käsittelymaksun sekä takuumaksun, joka määräytyy muun muassa hankkeen ja kohdemaan riskiarvioinnin perusteella.

Valtion vientitakuun myöntäminen on perusteltua vain silloin, kun hanke hyödyttää suomalaista kansantaloutta. Siitä, miten tavaran kotimaisuusaste lasketaan tai kansantalouden hyöty muutoin arvioidaan, ei ole säännöksiä vientitakuulaissa. Finnvera on vuonna 1998 hyväksynyt tavaroiden viennille kotimaisuusastetta koskevat yleiset periaatteet, jotka perustuvat Valtiontakuukeskuksen hallintoneuvoston vuonna 1995 tekemään päätökseen. Periaatteena on, että tavaroiden tulee yleensä olla suomalaista alkuperää. Kotimaiseen osuuteen voidaan sisällyttää valmistuskustannusten ohella myös muita kustannuksia ja katteita. Kotimaisuusaste voidaan määrittää myös takuunalaisen viennin yhteismäärästä sen sijaan, että tarkasteltaisiin yksittäisiä toimituksia. Kotimaisuusasteen määrittämisessä tulee tarvittaessa ottaa huomioon hankkeessa mukana olevien muiden takuulaitosten määritelmät ja rajaukset. Käytännössä Finnvera on soveltanut 70 prosentin kotimaisuusastevaatimusta. Jos kotimaisuusaste jää alle 60 prosentin, harkitaan tapauskohtaisesti, onko hankkeelle syytä myöntää vientitakuu.

Jos Finnveran takuutoiminta on lyhyellä aikavälillä erittäin tappiollista suurten yksittäisten korvausten vuoksi, takuutoiminnan alijäämä katetaan tarvittaessa valtion talousarvion ulkopuolisesta kauppa- ja teollisuusministeriön yhteydessä toimivasta rahastosta, Valtiontakuurahastosta. Alijäämä katetaan yhtiöön jo sinä tilikautena siirrettävällä rahastomaksulla, jolta alijäämä on syntymässä. Rahastomaksut eivät jää pysyvästi yhtiöön, vaan mahdollinen rahastosta saatua siirtoa vastaava ylijäämä palautetaan rahastoon. Valtiontakuukeskuksen ennen Finnveran perustamista myöntämät takuut ja takaukset (niin sanottu vanha kanta) ovat suoraan rahaston vastuulla.

Finnveraan ei sovelleta luottolaitostoiminnasta annettu lakia (1607/1993). Yhtiöön ei tämän vuoksi sovelleta luottolaitoksia koskevaa vakavaraisuusvaatimusta eikä niitä koskevia riskikeskittymäsäännöksiä, eikä yhtiö ole Rahoitustarkastuksen valvonnassa. Yhtiön omistajavalvonnasta vastaa kauppa- ja teollisuusministeriö. Samoin kauppa- ja teollisuusministeriö huolehtii yhtiölle asetettujen elinkeinopoliittisten tavoitteiden toteutumisesta sekä yhtiön rahoitusvalvonnasta. Yhtiön hallinto perustuu osakeyhtiölain (734/1978) säännöksiin ja sillä on hallituksen ja muiden pakollisten lakisääteisten toimielinten lisäksi hallintoneuvosto.

Vuonna 1999 noin 2 prosenttia Suomen viennistä oli vientitakuiden piirissä. Poliittisen riskin maihin (muut kuin OECD-maat) suuntautuvasta viennistä noin 6 prosenttia oli vientitakuiden piirissä.

Ympäristönäkökohdat vientitakuutoiminnassa

Finnveran periaatteena on ollut, että vientitakuuperiaatepäätöksiin sisällytetään arvio taattavan kaupan tai hankkeen ja luotonsaajan tai takaajan toimien ympäristövaikutuksista silloin, kun se on tapauskohtaisesti katsottu tarpeelliseksi. Hankkeen ympäristövaikutusten analysoinnissa on vientitakuutoiminnan näkökulmasta tärkeintä nii-

den vaikutus riskiin. Ensisijainen tavoite on ollut varmistaa riskikohteen taloudelliset toimintaedellytykset myös siltä kannalta, että ympäristöriskejä ei realisoituisi eikä myönnettyjen luottojen takaisinmaksu tästäkään syystä vaarantuisi. Kansainvälisen käytännön mukaisesti Finnvera edellyttää vähintään hankkeen kohdemaan voimassa olevan lainsäädännön ja viranomaismääräyksien noudattamista.

Finnveran hallitus on 22. päivänä kesäkuuta 2000 hyväksynyt vientitakuutoiminnan ympäristöperiaatteet, joiden mukaan vientitakuutoiminnan tarkoituksena on edistää ja kehittää Suomen taloutta hyödyttävää yritysten vientiä ja kansainvälistymistä. Vientitakuutoiminnassa otetaan huomioon kestävän kehityksen periaate. Finnvera arvioi hankkeiden ympäristöriskit vahvistamiensa periaatteiden mukaisesti. Yhtiö osallistuu aktiivisesti kansainväliseen yhteistyöhön, jolla pyritään edistämään yhteisten ympäristöperiaatteiden hyväksymistä. Periaatelinjauksessa todetaan myös muun muassa, että Finnvera kouluttaa henkilökuntaansa paremmin tunnistamaan ympäristönäkökohtia ja arvioimaan ympäristöriskejä.

Finnvera on myös systematisoinut ympäristöriskien tunnistamis- ja arviointiprosessia määrittelemällä hankkeiden luokittelukriteerit sekä luokkakohtaiset informaatiovaatimukset. Prosessia kehitetään jatkuvasti käytännön kokemusten ja kansainvälisen kehityksen pohjalta.

2.3. Kansainvälinen kehitys ja kansainväliset sopimukset

Maailman kauppajärjestön määräykset

Maailman kauppajärjestön (WTO) perustamissopimuksen (SopS 5/1995) liitteessä 1A olevassa tukia ja tasoitustullitoimenpiteitä koskevassa erillissopimuksessa rajoitetaan julkisen viranomaisen myöntämien tukien käyttöä. Vientituet ovat yleensä kiellettyjä. Jäljempänä tarkemmin selostettavat OECD-ehtoiset vientiluotot katsotaan kyseisen sopimuksen mukaan kuitenkin sallituiksi. Erillissopimuksessa edellytetään myös, että vientitakuutoiminnan tulee olla itsekannattavaa pitkällä tähtäimellä.

Vientiluottokonsensus

OECD-maiden takuulaitokset ovat vientitakuutoiminnassaan sidottuja vientiluottokonsensukseen. Vientiluottokonsensus muodostuu pääsopimuksesta (pääomatavaroiden vienti) sekä useasta sektorisopimuksesta, jotka koskevat laivaluottoja, lentokoneita, voimaloita ja ydinvoimaloita. Maataloustuotteita koskevaa sektorisopimusta koskevat neuvottelut ovat parhaillaan käynnissä. Vientiluottokonsensus kattaa kaikki julkisin varoin tuetut kahden vuoden tai sitä pitemmät vientiluotot lukuun ottamatta sotatarvikkeiden ja maataloustuotteiden rahoitusta. Vientiluottokonsensuksessa määritellään luottojen korot, luottoajat ja luotto-osuudet sekä kuoletusten alkamisajankohta.

Tavanmukaisten OECD-ehtoisten vientiluottojen ohella kehitysmaakaupassa alettiin 1970-luvulla käyttää vientitoimituksiin sidottuja korkotukiluottoja, niin sanottuja sekaluottoja, jotka ovat pieneltä osin korvanneet kehitysmaakaupassa tavanomaisia vientiluottoja. Sekaluotot ovat osa virallista kehitysyhteistyötä. Vuonna 1991 OECD:ssä sovittiin sekaluottojärjestelmän kehittämisestä (niin sanottu Helsinki-paketti) avoimemmaksi ja määriteltiin tarkemmin kriteerit niille kohteille ja maille, joihin sekaluottoja voidaan myöntää.

Projektirahoituksen yleistyessä huomattiin, että jäykähköt vientiluottokonsensuksen säännöt saattavat estää takuulaitosta osallistumasta projektiriskinottoon. Toukokuussa 1998 OECD-vientiluottokonsensuksen osapuolet sopivat uusista projektirahoitusehdoista, joiden mukaan julkisesti tuetun luoton takaisinmaksuohjelma (ensimmäisen takaisinmaksun ajoitus, takaisinmaksuprofiili ja kokonaisluottoaika) voi projektiriskissä olla tavanomaista vientiluottoa joustavampi.

Vientiluottokonsensukseen sisältyvän Knaepen-paketin nimellä tunnetun järjestelyn mukaiset takuumaksuja koskevat velvoitteet hyväksyttiin 20 päivänä kesäkuuta 1997, ja velvoitteet tulivat OECD:n jäsenmaita sitovasti voimaan 1 päivänä huhtikuuta 1999. Kyseinen takuumaksusopimus luo yhteisen pohjan vientitakuiden vähimmäishinnoittelulle. Sopimuksessa määritellään kuitenkin vain maakohtaiset poliittisen ja suvereenin riskin

vähimmäishintatasot. Kukin takuulaitos määrittelee edelleen itse maa- ja takuupolitiikkansa, kaupallisen riskin hinnoittelunsa ja riskinoton määrän sekä vakuusvaatimukset. Takuumaksusopimuksella OECD-vientiluottokonsensuksen osapuolet ovat sitoutuneet noudattamaan maakohtaisia keskipitkän ja pitkän maksuajan (kahden vuoden tai sitä pidempi takaisinmaksuaika) suvereenin ja poliittisen riskin vähimmäishintatasoja.

Harmonisointidirektiivi

OECD:n sopimuksien ja järjestelyjen lisäksi vientitakuutoimintaa on yhdenmukaistettu EU:n piirissä harmonisointidirektiivillä. Direktiivissä on kymmenen artiklaa, jotka koskevat seuraavia seikkoja: soveltamisala, jäsenvaltioiden velvoitteet, päätöksentekojärjestelmä eli komitologia, raportointi ja arviointi, suhde muihin säännöksiin, direktiivin saattaminen osaksi kansallista lainsäädäntöä ja direktiivin voimaantulo. Vientitakuutoimintaa koskevat yleiset periaatteet ovat direktiivin liitteessä, joka sisältää neljä lukua: vakuutusturvan osatekijät, takuumaksut, maapolitiikka sekä ilmoitusmenettelyt.

Käytännössä jäsenmaille on jätetty suuri harkintamahdollisuus harmonisointidirektiivin täytäntöönpanossa. Vientitakuulain on katsottu täyttävän direktiivissä Suomen lainsäädännölle säädetyt vaatimukset. Direktiivi on saatettu osaksi kansallista lainsäädäntöä muun muassa ostajaluottotakuun, luottoriskitakuun ja remburssitakuun yleisiä ehtoja koskevilla Finnveran hallinnollisilla määräyksillä.

Lyhyen maksuajan luottovakuutuksia koskeva komission tiedonanto

EU:n tavoitteena on ollut tasata yksityisten ja julkisten vientitakaajien kilpailuasemaa markkinakelpoisten riskien takuutoiminnassa eli poistaa tällä takuutoiminnan alueella julkisten laitosten kilpailuetu yksityisiin vakuutusyhtiöihin nähden. Euroopan yhteisöjen komission tiedonanto jäsenvaltioille Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 92 ja 93 artiklan soveltamisesta lyhytaikaisiin vientiluottovakuutuksiin (SG(97)D/7346) julkaistiin pitkään kestäneen valmistelun jälkeen Euroopan yhteisöjen virallisessa lehdessä 17 päivänä syyskuuta 1997. Markkinariskeiksi määritellään EU-maiden sekä Australian, Kanadan, Islannin, Japanin, Uuden-Seelannin, Norjan, Sveitsin ja Yhdysvaltojen yksityisiin velallisiin liittyvät kaupalliset riskit, joiden enimmäisriskiaika (valmistusaika sekä luoton alkamisaika ja luottoaika) on alle kaksi vuotta. Nämä ovat riskejä, joita yksityiset luottovakuutusyhtiöt pystyvät kantamaan. Komission 18 päivänä syyskuuta 2000 tekemä ehdotus lyhyen maksuajan luottovakuutuksia koskevan tiedonannon muuttamiseksi on parhaillaan käsiteltävänä EU:ssa. Ehdotuksessa esitetään markkinakelpoisten riskien määritelmää edelleen laajennettavaksi.

Lahjonnantorjuntasopimus

Viranomaisten lahjonta on yhä useammissa maissa muodostunut demokratian kehittämisen ja ylläpidon esteiksi. Lahjonta myös vääristää kansainvälistä kilpailua ja aiheuttaa siihen vakavia häiriöitä. Tästä syystä lahjonnan torjuminen on ollut OECD:ssä esillä vuodesta 1989. Vuonna 1994 hyväksyttiin järjestön ensimmäinen suositus lahjonnanvastaisiksi periaatteiksi, joita tarkistettiin vuonna 1997. Lahjonnantorjuntasopimus allekirjoitettiin 17 päivänä joulukuuta 1997, ja se tuli voimaan 15 päivänä helmikuuta 1999. Tällä hetkellä peruskirjan on allekirjoittanut 34 maata, joista 20 maata Suomi mukaan lukien on sen ratifioinut.

Lahjonnantorjuntasopimuksessa velvoitetaan allekirjoittajamaat kriminalisoimaan kansallisessa lainsäädännössään ulkomaisten virkamiesten lahjonta samalla tavalla kuin maan omien virkamiesten lahjonta.

Lahjontaa koskevat periaatteet ja niiden soveltaminen julkisesti tuettuun viennin rahoitukseen ovat olleet esillä myös OECD:n vientiluotto- ja takuuryhmässä. Asiassa näyttäisi olevan mahdollista päästä lähiaikoina yksimielisyyteen, vaikka EU:n ja OECD:n jäsenmaiden kansallinen lainsäädäntö ja oikeusjärjestelmät poikkeavat toisistaan merkittävästi.

Jos Finnveralle hakemuskäsittelyn yhteydessä selviää, että kauppaan liittyy lahjuksia, takuu evätään. Tämä käytäntö vastaa tärkeimpien kilpailijamaiden menettelyä. Suo-

messa on perusteltua noudattaa samaa käytäntöä kuin kilpailijamaissa.

Ympäristöasiat

Vientitakuutoimintaan liittyvät ympäristönäkökohdat ovat viime vuosina olleet yhä enemmän esillä vientitakuutoimintaa koskevassa OECD-yhteistyössä. Myös kansalaisjärjestöt ja poliittiset päättäjät ovat kiinnittäneet huomiota julkisesti tuetun vientiluottoja takuutoiminnan ympäristövaikutuksiin.

OECD:n vientiluotto- ja takuuryhmässä ympäristöasiat ovat olleet esillä vuodesta 1994 lähtien. Huhtikuussa 1998 vientiluottoja takuutyöryhmä hyväksyi ympäristöjulkilausuman (Statement of Intent on Officially Supported Export Credits and the Environment), jonka mukaan työryhmän jäsenet pyrkivät luomaan yhteisiä lähestymistapoja ympäristönäkökohtien huomioon ottamiseksi myöntäessään tai taatessaan julkisesti tuettuja vientiluottoja. Keväällä 1999 OECD:n vientiluotto- ja takuuryhmä hyväksyi sopimuksen suurien hankkeiden ympäristönäkökohtiin liittyvästä tietojenvaihdosta (Agreement on Environmental Information Exchange for Larger Projects).

OECD:n ministerikokouksessa toukokuussa 1999 jäsenmaiden ministerit kehottivat vientiluotto- ja takuuryhmää jatkamaan ympäristönäkökohtiin liittyvää yhteistyötä eli vahvistamaan yhteisiä lähestymistapoja ja raportoimaan saavutetuista tuloksista ministerikokouksessa vuonna 2000. Vuonna 2000 ministerineuvosto antoi julkilausuman, jonka mukaan julkisesti tuettua vienninrahoitusta ja ympäristönäkökohtia koskevaa toimenpideohjelmaa ja työohjelmaa tulee alkaa valmistella. OECD:ssä tapahtuvan kehitystyön ja toimenpidelinjausten tulee valmistua vuoden 2001 loppuun mennessä.

Takuu- ja luottolaitosten toiminnan perusnäkökulma on riskinäkökulma. Ympäristönäkökohtien huomioon ottaminen on lähes kaikille EU-maiden takuu- tai luottolaitoksille uusi haaste. Ympäristöasioissa edelläkävijä kansainvälisten kehityspankkien (muun muassa Maailmanpankki, Euroopan jälleenrakennuspankki) ohella on Yhdysvaltain Eximbank. Yhdysvaltain poliittisessa järjestelmässä kaikilta julkisilta laitoksilta vaaditaan pitkälle vietyä avoimuutta. Vaikkakin kaikki OECD:n jäsenmaat tunnustavat ympäristönäkökohtien merkityksen, osa OECD:n jäsenmaista on valmis etenemään nopeammin kohti yksityiskohtaisempia OECD-tason yhteisiä ympäristöperiaatteita kuin toiset. Kansalliset takuu- tai luottolaitokset eivät voi yksipuolisesti tiukentaa ympäristövaatimuksiaan huonontamatta viejiensä ja rahoittajiensa kilpailuasemaa suhteessa kilpailijamaiden viejiin ja rahoittajiin. Tämän vuoksi Suomen on keskeistä olla aktiivisesti mukana OECD:ssä käynnissä olevassa ympäristövaikutusten arviointiin liittyvässä yhteistyössä. Suomen kansallisen sääntelyn tulisi edetä OECD:ssä tapahtuvan kehityksen tahdissa. Ympäristövaikutusten tunnistamiseen ja arviointiin käytännön vientitakuutoiminnassa tarvittavaa osaamista ja siihen liittyviä prosesseja kehitetään parhaillaan Finnverassa.

Useimmat EU-maiden takuulaitokset ovat edenneet alussa varovaisesti ja pitäneet ympäristönäkökohtia osana hankkeen kokonaisriskiarviota. Kansainvälisesti vientitakuulaitosten yleisiä lähtökohtia ovat kohdemaan lainsäädännön noudattaminen, viennin edistäminen ensisijaisena tavoitteena ja hanketietojen luottamuksellisuus. Hankkeet luokitellaan sen mukaan, katsotaanko niillä olevan merkittäviä ympäristövaikutuksia. Yleensä ympäristöselvityksiä vaaditaan vain tietyn suuruusluokan kaupoista (esimerkiksi yli 10 miljoonaa USD), joiden yhteydessä voidaan edellyttää kattavaa ympäristöriskien arviointia.

2.4. Ulkomainen lainsäädäntö ja käytäntö

Ruotsin takuulaitos Exportkreditnämnden (EKN) on erillinen valtion laitos. Ministeriö (Närings- och handelsdepartementet) antaa vuosittain EKN:ää koskevan ohjeen, jossa käsitellään EKN:n toiminnan päämääriä, EKN:n raportointivelvollisuutta ja taloutta. EKN:n toimintaa koskeva asetus on vuodelta 1988. Asetuksen mukaan EKN päättää takuiden myöntämisestä ja takuisiin sovellettavista ehdoista. Lisäksi toimintaa ohjaavat vientitakuita koskeva asetus vuodelta 1990 ja investointitakuita koskeva asetus vuodelta 1987. Takuita koskevissa asetuksissa määri-

tellään katettavat riskit, joita ovat kaupalliset ja poliittiset riskit. Investointitakuita poliittisten riskien kattamiseksi voidaan myöntää muun muassa korvaamaan sellaisesta kohdemaan viranomaisen toimenpiteestä johtuvia tappioita, jolla sijoittaja menettää omistusoikeuden tai määräämisoikeuden investointiin tai investoinnin tuoton.

Norjassa eduskunta valtuuttaa vuosittain norjalaisen takuulaitoksen, Garanti-Instituttet for Eksportkreditt (GIEK), myöntämään takuita Norjan valtion puolesta. Valtuus sisältää muun muassa lyhyen kuvauksen katettavista riskeistä, ja siinä määritellään takuiden enimmäiskatteet ja valtion enimmäisvastuu. Ministeriö (Naerings- og handelsdepartementet) voi antaa tehtävän hoitamista koskevia lähempiä ohjeita. Myös GIEK on erillinen valtion laitos. Eduskunnan antamassa valtuudessa määritellään katettavat kaupalliset ja poliittiset riskit.

Tanskassa laissa vuodelta 1995 säännellään Tanskan takuulaitoksen, Eksport Kredit Fondenin (jäljempänä EKF) toimintaa. EKF on valtion takuulla toimiva julkinen laitos. Laissa määritellään EKF:n tehtävät ja annetaan toimintaa koskevat yleiset ohjeet. Lain mukaan vientitakuu voidaan myöntää kattamaan viennin yhteydessä syntyviä poikkeuksellisia riskejä. Riskejä katetaan vain siinä laajuudessa kuin yksityiset, kaupalliset vakuutus- ja pääomamarkkinat eivät tavallisesti kata kyseessä olevia riskejä. Tanskassa toimii vientiluottovaltuuskunta, joka vahvistaa EKF:n tuote-, riski- ja takuumaksupolitiikan.

Saksan vientitakuutoimintaa koskee laki vuodelta 1960, jossa finanssiministeriö valtuutetaan myöntämään takuita, takauksia ja muita sitoumuksia. Tämän lisäksi tehdään vuosittain vientitakuutoimintaa koskeva sopimus. Saksassa käytännön takuutoiminnan hoitaa laissa säädetty konsortio, jonka muodostavat yksityinen vakuutusyhtiö Hermes Krediversicherung ja C&L Deutsche Revision AG. Konsortio toimii valtion nimissä ja valtion lukuun.

Ison-Britannian Export and Investment Guarantees Act on vuodelta 1991. Lain mukaan kauppa- ja teollisuusministeriön osasto Export Credits Guarantee Department (ECGD) saa tehdä järjestelyjä, jotka helpottavat tavaroiden tai palveluiden vientiä. Järjestelyt voivat olla missä muodossa tahansa, muun muassa takaukset, vakuutukset, avustukset ja luotot mainitaan erikseen. Laissa määritellään myös enimmäisvastuut.

Ranskassa on voimassa vuodelta 1945 peräisin oleva tuonti- ja vientiluottoja ja -vakuutuksia koskeva laki. Tähän lakiin perustuu Ranskan vientitakuulaitoksen, Compagnie francaise d'assurance pour le commerce extérieur (Coface), toimintaa sääntelevä asetus vuodelta 1946. Coface on yksityinen vakuutusyhtiö, joka hoitaa vientitakuutoimintaa valtion lukuun. Vientitakuupolitiikka kuuluu Ranskassa ulko-asiain- ja finanssiministeriön toimialaan. Vuoden 1946 asetuksessa säädetään vientitakuutoiminnan yleisistä periaatteista. Asetuksen mukaan Coface voi myöntää takuita, jotka kattavat poliittisia tai monetaarisia riskejä, katastrofeista johtuvia riskejä taikka poikkeuksellisia kaupallisia riskejä.

3. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

3.1. Tavoitteet

Vientitakuujärjestelmää on vuosien mittaan säännelty yhä enemmän kansainvälisillä sopimuksilla ja suosituksilla. Näitä ovat etenkin OECD:n vientiluottoja koskeviin sopimuksiin ja järjestelyihin tehdyt muutokset ja Euroopan Unionin piirissä tapahtunut harmonisointikehitys. Myös ympäristönsuojeluun liittyviä näkökohtia korostetaan vientitakuutoiminnassa. Samoin lahjonnan torjunnassa on tapahtunut vientitakuutoimintaan heijastuvaa kansainvälistä kehitystä. Lakiesityksessä pyritään ottamaan huomioon alaa sääntelevät kansainväliset sopimukset ja lainsäädäntö sekä niiden kehitys.

Esityksen tavoitteena on, että valtion vientitakuu kohdistuisi rahoitusmarkkinoiden toiminnallisiin puutteisiin, eikä vääristäisi kilpailutilannetta. Vientitakuita tulisi voida tarjota silloin, kun ne ovat tarpeen elinkeinopoliittisten tavoitteiden saavuttamiseksi ja kun yksityiset toimijat eivät niitä tarjoa riittävästi tai kohtuullisin ehdoin. Valtion vientitakuutoiminnassa suomalaisen intressin määrittely tulisi edelleenkin tehdä käytännössä tapauskohtaisesti vientitakuun myöntämistä

koskevassa päätöksessä, eikä siitä tulisi säätää yksityiskohtaisesti lain tasolla. Suomen kannalta on tärkeää, että esityksessä ehdotetun lain mukainen toiminta turvaa elinkeinoelämälle tasavertaiset toimintaedellytykset kilpailijamaiden kanssa.

Uuden perustuslain vaikutukset valtion vientitakuutoiminnan järjestämiseen on otettu huomioon lakiesityksessä. Valtioneuvoston asetuksella vahvistettaisiin vientitakuutoiminnassa noudatettavat periaatteet, jotka koskevat suomalaista intressiä, kaupallisen riskin kattamista ulkomaille suuntautuvan investoinnin osalta, vientitakuuhankkeiden ympäristövaikutusten arviointia sekä vientitakuista perittävien maksujen määräytymistä sekä tarvittaessa muita vientitakuutuotteisiin, riski- ja hinnoitteluperiaatteisiin liittyviä asioita, joita vientitakuisiin liittyviä sitoumuksia ja sopimuksia tehtäessä tulisi noudattaa. Laissa tarkoitetut vientitakuut myöntäisi ja niitä hallinnoisi nykyisen käytännön mukaisesti valtion erityisrahoitusyhtiöstä annetussa laissa tarkoitettu yhtiö eli Finnvera. Finnvera vahvistaisi vientitakuisiin sovellettavat yksityiskohtaiset sopimusehdot ja tekisi laissa tarkoitetut sopimukset ja sitoumukset.

3.2. Keskeiset ehdotukset

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi, puitelakityyppinen laki valtion vientitakuista, jolla kumottaisiin vuodelta 1962 peräisin oleva vientitakuulaki.

Ehdotetussa laissa säädettäisiin valtion vientitakuutoimintaan sovellettavista ehdoista ja periaatteista. Ehdotetussa laissa ei olisi toimialarajoituksia. Viennillä ei laissa tarkoitettaisi yksinomaan Suomesta lähtevää fyysistä tavaroiden kuljetusta, vaan vientiin voisi sisältyä esimerkiksi immateriaalioikeuksien siirtämistä, erilaisia palveluja ja toimituksia, jotka saattavat olla lähtöisin eri maista. Yritysten luonteen muuttuessa yhä enemmän kansallisista yrityksistä kansainvälisyyden osaajiksi tarvitaan joustavampaa asennetta kotimaisuusastevaatimuksiin. Ehdotetun lain mukaan vientitakuiden myöntämisen lähtökohtana olisi suomalainen intressi eli se, miten kyseinen hanke, jos siihen myönnetään valtion vientitakuu, hyödyttää suomalaista kansantaloutta.

Ehdotuksen mukaan vientitakuut myönnettäisiin viennistä tai ulkomaille suuntautuvista investoinneista syntyvän tappionvaaran varalle. Myös investointien kaupallista riskiä voitaisiin kattaa erityisistä syistä. Ehdotettu laki vastaisi harmonisointidirektiivissä säädettyjä vaatimuksia. Myös kauppapoliittisiin ja muihin taloudellisiin pakotteisiin liittyvä niin sanottu Suomi-riski olisi mahdollista kattaa lain nojalla erityistapauksissa laissa säädettävän enimmäisvaltuuden rajoissa.

Ehdotetun lain mukaan vientitakuita voitaisiin nykykäytännön mukaan jatkossakin myöntää valtioneuvoston antaman valtuuden nojalla niin sanotun kansallisen edun takuujärjestelmän rajoissa.

Lakiehdotuksen mukaan vientitakuutoiminnassa tulisi ottaa huomioon Suomea sitovat vientitakuita koskevat kansainväliset säännökset ja määräykset, kansainväliset kilpailutekijät sekä taattavan hankkeen ympäristövaikutukset osana hankkeen kokonaisriskiarviota.

Ehdotuksen mukaan vientitakuita koskevista hakemuksista voitaisiin periä käsittelymaksu. Takuumaksut perustuisivat katettavaan riskiin. Ehdotus ei pääperiaatteiltaan poikkeaisi voimassa olevasta lainsäädännöstä takuumaksuja koskevan sääntelyn suhteen.

Lakiehdotuksen mukaan tappiolta suojautuminen olisi mahdollista vakuutuksilla, vakuuksilla, vastuiden vaihtosopimuksilla ja muilla järjestelyillä. Ehdotuksen sisältö vastaisi tältä osin voimassa olevaa lakia. Suojautumismahdollisuus on tärkeä, sillä vientitakuutoiminnasta aiheutuva tappiovaara voi viime kädessä jäädä valtion takuurahastosta annetun lain mukaan valtion vastattavaksi.

Vientitakuiden enimmäisvastuurajat säädettäisiin lailla jatkossakin. Vientitakuiden ja suojautumisjärjestelyiden kokonaisvastuu saisi olla enintään 7 900 miljoonaa euroa ja erityisriskinoton vientitakuiden kokonaisvastuu enintään 700 miljoonaa euroa, mikä vastaa voimassa olevaa lakia. Investointitakuiden myöntämistä erityisistä syistä kattamaan myös kaupallista riskiä rajoitettaisiin enintään 200 miljoonan euroon.

Nykyiseen lakiin sisältyvä niin sanottu K-takuiden myöntämismahdollisuus (vientitakuulain 2 §:n 7 kohta) ehdotetaan nykytilanteessa tarpeettomana poistettavaksi.

Vientitakuutoiminnan tarkoituksenmukaiseksi hoitamiseksi olisi tarpeen, että Finnvera edelleen huolehtisi valtion puolesta vientitakuiden myöntämisestä. Vientitakuiden myöntäminen on rinnastettavissa pankkitoimintaan, jota on luontevinta harjoittaa valtiosta erillisessä organisaatiossa ja yksityisoikeudellisen yhtiön muodossa. Tällainen toiminta vaatii henkilökunnalta erityisosaamista. Yhtiömuoto mahdollistaa myös hallinnon ja palvelun tehokkuuden sekä asiakkaiden tarpeiden huomioon ottamisen.

4. Esityksen vaikutukset

4.1. Taloudelliset vaikutukset

Vientitakuutoiminnan peruslähtökohtana on kansainvälisten sopimusvelvoitteiden mukaisesti pitkän aikavälin itsekannattavuus. Valtion talousarvion ulkopuolisesta valtiontakuurahastosta katetaan vientitakuutoiminnan mahdollinen alijäämä. Vastaavasti toiminnan kerryttäessä ylijäämää Finnveran taseeseen ylijäämä palautettaisiin rahastosta saatua siirtoa vastaavalta osin takaisin valtiontakuurahastoon. Vientitakuutoiminnan pitkän aikavälin itsekannattavuusvaatimus kohdistuu siten Finnveran ja rahaston tältä osin muodostamaan kokonaisuuteen. Itsekannattavuusvaatimuksesta on säädetty valtion erityisrahoitusyhtiöstä annetun lain 4 §:ssä.

Vientitakuita koskevaa kokonaisvaltuutta ei esityksessä ehdoteta korotettavaksi nykyisestä, vaan se pysyisi voimassa olevan vientitakuulain mukaisena eli 7 900 miljoonassa eurossa (noin 47 miljardia markkaa). Lyhytaikaisten vientiluottovakuutuksien siirtyminen yksityisten markkinoiden hoidettavaksi vuoden 1999 alusta ei vaikuta kokonaisvaltuuden määrään, koska Finnveran myöntämien lyhytaikaisten vientiluottovakuutuksien takuukanta vuoden 1998 lopussa oli ainoastaan 905 miljoonaa markkaa. Lähtökohtaisesti esityksellä ei olisi nykytilanteeseen verrattuna uusia taloudellisia vaikutuksia valtiontalouden kannalta.

Finnveralle mahdollisesti aiheutuvien vientitakuutappioiden määrää on mahdoton arvioida etukäteen. Vuosina 1996—2000 Finnvera (sekä ennen Finnveran perustamista vientitakuutoimintaa hoitanut Valtiontakuukeskus) on 30 päivään syyskuuta 2000 laskettuna maksanut vientitakuukorvauksina noin 2,7 miljardia markkaa sekä saanut takaisin perittyinä varoina noin 2,1 miljardia markkaa ja takuumaksutuloina 754 miljoonaa. Takuuvastuu 30 päivänä syyskuuta 2000 oli 25,7 miljardia markkaa (noin 4322 miljoonaa euroa).

Myös erityisriskinottoa koskeva valtuus ehdotetaan säilytettäväksi 700 miljoonassa eurossa (noin 4 miljardia markkaa). Valtuuden nojalla myönnettäviin takuisiin liittyy poikkeuksellisen suuria riskejä. Takuut myönnettäisiin valtioneuvoston antaman valtuuden nojalla määriteltyihin kohdemaihin tilanteissa, joissa Finnveran tekemä riskinarviointi ei puolla riskinottoa. Valtuuden myötävaikutuksella saavutetuilla yksittäisillä vientikaupoilla ja markkina-asemilla arvioidaan kuitenkin olevan myönteisiä vaikutuksia suomalaisten yritysten kilpailukyvyn kehittymiseen ja siten myös niiden kykyyn ylläpitää ja luoda työpaikkoja. Erityisvaltuuden nojalla myönnettävät takuut lisäisivät aluksi takuumaksutuloja, koska myönnettävien takuiden määrä kasvanee. Tappionvaaran mahdollinen toteutuminen luonnollisesti lisäisi korvausmenoja. Finnvera seuraa erityisvaltuuden nojalla myönnetyistä takuista saatavia takuumaksuja, korvauksia ja vastuita erillään muista vientitakuista. Kyseisiä vientitakuuvastuita oli 30 päivänä syyskuuta 2000 voimassa 262 miljoonaa markkaa takuutarjoukset mukaan lukien. Korvauksia niistä on maksettu 2,2 miljoonaa markkaa.

Investointitakuut laajennettaisiin kattamaan myös kaupallista riskiä, kun voimassa olevan lain mukaan investointitakuilla voidaan kattaa vain poliittista riskiä. Enimmäisvaltuus kaupallisten riskien investointitakuille olisi 200 miljoonaa euroa. Valtioneuvoston asetuksella määriteltäisiin tarkemmin, millaisissa tapauksissa kaupallista riskiä voitaisiin kattaa investointitakuulla. Kaupallisen riskin kattamisen ei arvioida poikkeavan merkittävästi muusta vientitakuutoiminnasta taloudellisten vaikutusten suhteen. Investointitakuita oli 30 päivänä syyskuuta 2000 voimassa 1262 miljoonaa markkaa. Investointitakuiden määrän ei oleteta lähiaikoina merkittävästi kasvavan.

4.2. Ympäristövaikutukset

Ehdotetulla lailla pyritään osaltaan kehittämään ympäristöriskien tunnistamista, arviointia ja huomioon ottamista vientitakuutoiminnassa. Asiassa katsotaan järkeväksi edetä OECD:ssä tapahtuvan kehitystyön tahdissa, jotta Suomen vientitakuujärjestelmä säilyisi jatkossakin kansainvälisesti kilpailukykyisenä. Myös Finnveran valmiuksien ja yhtiön sisäisten toimintaprosessien kehittäminen ympäristövaikutusten tunnistamiseen ja arviointiin on aikaa vaativa hanke. Finnvera on käynnistänyt vientihankkeiden ympäristöriskien kehitystyön, ja toimintatapoja kehitetään jatkuvasti käytännön kokemusten ja kansainvälisen kehityksen pohjalta. Lakiesityksellä luodaan lainsäädännölliset puitteet ympäristövaikutusten tunnistamiseen ja arviointiin vientitakuutoiminnassa. Tarkoituksena on selvittää, miten ympäristövaikutuksiltaan merkittävien hankkeiden ympäristövaikutusarvioinnit (yva-raportit) voitaisiin julkistaa ottaen huomioon kansainvälinen käytäntö kilpailijamaissa, yva-raportin omistusoikeuskysymykset sekä Finnveran toimintaa koskevat liikesalaisuussäännökset.

Tarkemmat määräykset vientitakuutoiminnassa huomioon otettavista ympäristönäkökohdista annettaisiin lakiesityksen 12 §:n 1 momentin mukaan valtioneuvoston asetuksella.

4.3. Organisaatiovaikutukset

Esityksellä ei ole välittömiä organisatorisia vaikutuksia, sillä Finnvera jatkaisi yhtiön harjoittamaa voimassa olevassa vientitakuulaissa tarkoitettua vientitakuutoimintaa. Mahdollinen Finnveran henkilöstön lisätarve määräytyy pääasiallisesti vientitakuiden ja vienninrahoituksen kysynnän sekä yleisen markkinakehityksen mukaisesti. Ympäristövaikutusten arvioinnin kehittäminen edellyttänee kuitenkin yhden tai kahden uuden työntekijän palkkaamista Finnveraan.

4.4. Yritysvaikutukset

Esityksellä ei ole välittömiä yritysvaikutuksia, sillä ehdotettu laki korvaisi voimassa olevan vientitakuulain. Vientitakuut myöntäisi jatkossakin Finnvera. Ehdotetun lain tavoitteena on kuitenkin kansainvälisesti kilpailukykyinen, nykyistä selkeämpi vientitakuujärjestelmä. Vientitoiminnan vaikutukset ulottuvat vientiyritysten lisäksi usein alihankintaketjujen avulla välillisesti myös laajemmin pieniin ja keskisuuriin yrityksiin. Toimiva valtion vienninrahoitusjärjestelmä myötävaikuttaa osaltaan suomalaisen elinkeinoelämän kasvuun ja kansainvälistymiseen.

5. Asian valmistelu

5.1. Valmisteluvaiheet

Esitys on viimeistelty kauppa- ja teollisuusministeriössä virkatyönä. Asiaa valmisteltiin ensin kauppa- ja teollisuusministeriön 7 päivänä toukokuuta 1999 asettamassa vientitakuulakityöryhmässä, joka jätti mietintönsä ministeriölle 31 päivänä maaliskuuta 2000. Lakiehdotus pohjautuu pääasiallisesti vientitakuulakityöryhmän esitykseen. Ehdotuksessa on otettu huomioon kansainväliset vientitakuita koskevat sopimukset ja määräykset sekä käynnissä oleva kansainvälinen kehitystyö esimerkiksi ympäristövaikutusten arviointi

5.2. Lausunnot

Vientitakuutyöryhmän mietintö ja sen liitteenä ollut luonnos valtion vientitakuulaiksi lähetettiin lausunnolle seuraaville: ulkoasianministeriö, valtiovarainministeriö, ympäristöministeriö, oikeusministeriö, Suomen Pankkiyhdistys, Teollisuuden ja Työnantajain keskusliitto/Metalliteollisuuden keskusliitto, Suomen Yrittäjät, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö, Kehitysmaasuhteiden neuvottelukunta, Kehitysyhteistyön Palvelukeskus, Suomen Luonnonsuojeluliitto, Finnvera Oyj sekä Fide Oy.

Lausunnoissa suhtauduttiin myönteisesti vientitakuulainsäädännön uusimiseen, ja pääasiallisesti niissä kannatettiin esitetyn puitelakityyppisen lakiluonnoksen pääkohtia.

Eräissä lausunnoissa kiinnitettiin erityistä huomiota Suomen kehitysmaapolitiikan suhteeseen vientitakuutoimintaan, kestävän kehi-

tyksen laajempaan määritelmään sekä vientihankkeiden ympäristövaikutusten arviointiin.

Ehdotukseen sisältyvä suomalaisen intressin huomioon ottaminen takuutoiminnassa sai useilta lausunnonantajilta kannatusta, koska se tuo joustavuutta erityisesti projektivientiin. Eräät lausunnonantajat kuitenkin painottivat periaatetta, että julkisen vientitakuutoiminnan tavoitteena tulee olla nimenomaan Suomen taloudellisen kehityksen turvaaminen.

Eräissä lausunnoissa nostettiin esille myös kysymys vientitakuutoiminnan suhteesta viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettuun lakiin (621/1999) sekä suhteesta uuteen perustuslakiin.

Vientitakuiden laajentaminen kattamaan investointitakuissa myös kaupallista riskiä sai muutamissa lausunnoissa kannatusta, mutta yksi lausunnonantaja arvioi, että kaupallisen riskin kattamisen tulisi olla mahdollista vain poikkeustapauksissa ja kattamiseen myönnetyille vientitakuille tulisi määritellä laissa enimmäismäärä.

Eräät lausunnonantajat kiinnittivät huomiota Suomen käytäntöön periä vientitakuuhakemuksista käsittelymaksu ja korostivat, ettei se saa huonontaa julkisen vientitakuutoiminnan kansainvälistä kilpailukykyä.

Eräät lausunnonantajat esittivät, että vientitakuutoiminnan yleiset periaatteet vahvistettaisiin kauppa- ja teollisuusministeriön asetuksen sijasta valtioneuvoston asetuksella.

Kauppa- ja teollisuusministeriö on lakiesityksen valmistelussa pyrkinyt mahdollisuuksien mukaan ottamaan huomioon lausunnoissa esitettyjä näkökohtia.

6. Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja

6.1. Uusi perustuslaki

Vientitakuulain säännöksiä uudistettaessa tulee ottaa huomioon 1 päivänä maaliskuuta 2000 voimaan tulleen uuden perustuslain vaatimukset, sillä lainsäädäntövallan siirtämistä ja hallintotehtävän antamista muulle kuin viranomaiselle koskevan sääntelyn perusteet ovat muuttuneet kokonaisuudessaan perustuslain 80 ja 124 §:n säännöksillä.

Voimassa olevan vientitakuulain mukaan Finnvera huolehtii lain täytäntöönpanosta ja soveltamisesta. Perustuslakia säädettäessä on lähdetty siitä, että eduskunnalle kuuluvaa lainsäädäntövaltaa eli valtaa antaa yksityisiä henkilöitä ja yhteisöjä sekä viranomaisia velvoittavia yleisiä oikeussääntöjä ei tule osoittaa ministeriötä alemmalle viranomaistasolle eikä muille kuin viranomaisille. Finnvera ei yksityisoikeudellisena yhtiönä ole viranomainen eikä se voi antaa oikeussääntöjä. Uuden perustuslain voimaantulon jälkeen Finnvera ei voi enää päättää oikeussäännöiksi katsottavien vientitakuutoiminnassa noudatettavien yleisten periaatteiden hyväksymisestä. Näistä periaatteista tulee säätää ylemmänasteisilla normeilla, kuten ministeriön tai valtioneuvoston asetuksella. On kuitenkin mahdollista, että yhtiö edelleen vahvistaa tarkemmat vientitakuisiin sovellettavat sopimusehdot ja tekee niitä koskevat sopimukset, koska tällöin ei ole kysymys oikeussääntöjen antamisesta.

Uudella perustuslailla on rajoitettu julkisten hallintotehtävien antamista muille kuin viranomaisille, kuten valtion liikelaitoksille ja yksityisoikeudellisille yhteisöille. Vientitakuisiin liittyvän toiminnan valtion erityisrahoitusyhtiö Finnverassa ei katsota olevan luonteeltaan julkisen hallintotehtävän hoitamista, sillä toiminta ei sisällöllisesti tai muodollisesti kuin myöskään toiminnan oikeusvaikutusten vuoksi ole perustuslain 124 §:ssä tarkoitetun julkisen hallintotehtävän luonteista. Sen sijaan kauppa- ja teollisuusministeriön yhteydessä olevan valtiontakuurahaston toiminnan voidaan katsoa olevan julkisen hallintotehtävän hoitamista.

Yleisesti voidaan myös todeta, että Finnveran toiminnassa jo nykyisellään otetaan huomioon riittävässä määrin hyvään hallintoon kuuluvat menettelylliset näkökohdat. Myös Finnveran toimintaan liittyvää oikeusturvajärjestelyä voidaan pitää hyvänä ja oikeusturvan saatavuuden edellytykset täyttävänä. Finnveran henkilökunnalla on vientitakuutoiminnan hoitamiseksi tarvittava koulutus ja asiantuntemus. Yhtiön julkinen valvonta on asianmukaisesti järjestetty valtion erityisrahoitusyhtiöstä annetulla lailla ja siihen liittyvällä lainsäädännöllä.

Ehdotetun lain mukaan Finnvera edelleen

myöntäisi vientitakuulaissa tarkoitetut vientitakuut ja hallinnoisi niitä. Yhtiö vahvistaisi myös vientitakuisiin sovellettavat yleiset sopimusehdot ja tekisi vientitakuita koskevat sopimukset ja sitoumukset. Ehdotetun lain mukaan valtioneuvoston asetuksella kuitenkin vahvistettaisiin vientitakuutoiminnassa noudatettavat periaatteet, jotka koskisivat suomalaisen intressin määrittelyä, kaupallisen riskin kattamisen edellytyksiä ulkomaille suuntautuvan investoinnin osalta, vientitakuuhankkeiden ympäristövaikutusten arviointia, vientitakuista perittäviä maksuja ja muita vientitakuutoiminnassa noudatettavia vientitakuutuotteisiin, katettaviin riskeihin ja hinnoitteluun liittyviä yleisiä suuntaviivoja.

6.2. Euroopan yhteisön perustamissopimus

Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 87 artiklan mukaan jäsenvaltioiden välistä kauppaa vääristävät valtiontuet ovat lähtökohtaisesti kiellettyjä. OECD:n ja EU:n jäsenvaltioiden vientitakuutoimintaa on yhdenmukaistettu harmonisointidirektiivillä. Ehdotettu laki on direktiivin mukainen. Koska esityksellä ei ole tarkoitus muuttaa voimassa olevan vientitakuulain keskeistä aineellista sisältöä (notifioitu EFTAn valvontaviranomaiselle), muutosta ei ole tarpeen notifioida Euroopan yhteisön perustamissopimuksen nojalla Euroopan yhteisöjen komissiolle. Sen sijaan valtion vientitakuulaki lähetettäisiin tiedoksi komissiolle.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotusten perustelut

1 §. *Vientitakuutoiminnan tarkoitus.* Pykälässä säädettäisiin valtion vientitakuutoiminnan tarkoituksesta. Teollistuneissa maissa on yleisesti käytössä vientitakuujärjestelmä, jolla valtio edistää vientiä ja ulkomaille suuntautuvia investointeja kattamalla riskejä, joita markkinat eivät pysty ottamaan. Näin myös Suomessa on oltava sellaiset edellytykset, että tasavertainen kilpailu muiden maiden kanssa olisi mahdollista. Ehdotuksen mukaan vientitakuutoiminnan tarkoituksena olisi vahvistaa Suomen taloudellista kehitystä ja työllisyyttä edistämällä vientiä ja yritysten kansainvälistymistä. Vientitakuutoiminnalla tulisi edistää vientiä ja ulkomaille suuntautuvia investointeja, joihin liittyy suomalainen intressi. Vientitakuutoiminnan tulee edistää Suomen kansantaloutta kokonaisuutena hyödyttävää vientiä sekä sellaisia investointeja ulkomaille, jotka tukevat Suomen ja/tai kohdemaiden taloudellista kehitystä.

Suomalaisille yrityksille on pyrittävä turvaamaan ulkomaisiin kilpailijoihin nähden tasavertaiset kilpailuedellytykset vientiin ja ulkomaisiin investointeihin liittyviltä riskeiltä suojautumisessa sekä viennin vaatimissa rahoitus- ja vakuusjärjestelyissä.

Valtioneuvoston jäljempänä 12 §:n 1 momentin nojalla antamassa asetuksessa määriteltäisiin tarkemmin niitä periaatteita, jotka koskisivat muun muassa suomalaista intressiä ja vientitakuuhankkeiden ympäristövaikutusten arviointia. Ympäristövaikutusten arvioinnissa otetaan huomioon muun muassa kestävän kehityksen periaate ja noudatetaan kansainvälisesti hyväksyttyjä ympäristövaikutusten arviointiperiaatteita ja -menettelytapoja.

2 §. *Soveltamisala.* Pykälässä säädettäisiin lain soveltamisalasta. Pykälän 1 momentin mukaan laissa säädettäisiin yleisesti vientitakuutoiminnan edellytyksistä ja yleisistä periaatteista. Pykälän 2 momentin mukaan vientitakuun voisi myöntää ehdotetussa 3 §:ssä määritellystä viennin tai ulkomaille suuntautuvasta investoinnista syntyvän tappionvaaran varalle. Vientitakuulla voitaisiin kattaa valmistusaikaista, vientitoimituksen yhteydessä syntyvää ja toimituksen jälkeistä riskiä sekä ulkomaille suuntautuviin investointeihin liittyvää riskiä.

3 §. *Määritelmät.* Pykälässä määriteltäisiin lain kannalta keskeisimmät käsitteet. Pykälän 1 kohdan mukaan viennillä tarkoitettaisiin tavaran tai palvelun tuottamista, toimittamista, kuljettamista tai vuokrausta ulkomaiselle ostajalle tai vuokralleottajalle. Viennillä ei tarkoitettaisi vain Suomesta lähtevää fyysistä tavaroiden toimittamista, vaan käsitteeseen kuuluisi myös erilaisia palveluja ja toimituksia, jotka voisivat olla lähtöisin useista eri maista, kunhan toiminta kokonaisuutena arvioituna tukisi suomalaista intressiä. Vientiä olisivat myös toimituksista tai palveluista johtuvat vientisaatavat.

Pykälän 2 kohdan mukaan investoinnilla tarkoitettaisiin oman pääoman ehtoista tai muuta rahoitusta, tuotantolaitteita tai -menetelmiä sekä näihin rinnastettavia taloudellisia etuuksia, jotka sijoitetaan yritystoimintaan kohdemaassa. Investoinnilla tarkoitettaisiin sijoittajan tekemän oman pääoman sijoituksen tai myöntämän rahoituksen lisäksi myös muun muassa rahoittajan myöntämää rahoitusta sellaiselle ulkomaiselle yritykselle, jossa suomalaisella sijoittajalla on merkittävä omistukseen perustuva tai muu intressi.

Pykälän 3 kohdan mukaan vientitakuulla tarkoitettaisiin valtion vastuulla olevaa sopimusta tai sitoumusta. Vientitakuulla voidaan turvata viejää, rahoittajaa, takaajaa, remburssin vahvistajapankkia, investoinnin suorittajaa tai mahdollista muuta osapuolta kaupallisilta, rahoituksellisilta tai poliittisilta riskeiltä.

Ehdotus mahdollistaisi sen, että valtion vastuulla olevat vientitakuut myöntäisi nykyisen käytännön mukaan muu kuin valtio. Tarkoituksena olisi, että vientitakuut myöntäisi valtion erityisrahoitusyhtiö Finnvera. Jotta vientitakuita olisi mahdollista käyttää joustavasti eri rahoitusjärjestelyissä, niitä tulisi voida myöntää vakuutustyyppisen takuun lisäksi myös omavelkaisina takauksina tai muina vastuusitoumuksina. Vientitakuita voisi ehdotuksen mukaan myöntää myös jälleenvakuutuksina, koska samassa hankkeessa vientiä saattaa tapahtua useasta eri maasta.

4 §. *Viennissä katettavat riskit.* Vientitakuutoiminta muuttuu ja kehittyy jatkuvasti. Tämän takia katettavat riskit on pyritty määrittelemään mahdollisimman yleisesti. Vientitakuut voivat liittyä viennin riskien vakuuttamiseen, viennin rahoitusjärjestelyihin tai investointiriskien vakuuttamiseen. Takuilla voidaan kattaa kaupallisia sekä viennin tai investointien kohdemaasta ja sen poliittisista tai hallinnollisista olosuhteista johtuvia poliittisia riskejä sekä kohdevaltion ja sen laitosten sitoumuksista aiheutuvia riskejä. Katettavat vientitakuuriskit voivat ajoittua valmistusajalle ja toimituksen jälkeiselle ajalle ja johtua ulkomaisesta tai kotimaisesta osapuolesta. Vientitakuisiin liittyvien riskien ja tappiovaaran vähentämiseksi voidaan edellyttää sopimus- ja vakuusjärjestelyjä ja riskinjakoa muiden rahoittajien kanssa.

Tarvittavan joustavuuden saavuttamiseksi laissa ei ole määritelty takuunottajaa eikä mahdollisia eri sopimusosapuolia, joiden toiminnasta syntyvän tappion korvaamiseksi vientitakuu myönnettäisiin. Tällainen saattaisi viejän tai rahoittajan lisäksi olla esimerkiksi rahoitusjärjestelyä varten perustettu yhtiö. Myöskään niitä rahoitusmuotoja, joiden vakuudeksi vientitakuita voisi myöntää, ei ole määritelty. Vientitakuulla taattava rahoitus voisi siten perinteisen pankkilainan tai -takauksen lisäksi olla esimerkiksi joukkovelkakirjalaina tai muu rahoittajien hyväksymä rahoitusmuoto.

Harmonisointidirektiivissä määritellään muun muassa, minkälaisia riskejä ostajaluotto- ja luottoriskitakuutyyppisillä vientitakuilla voidaan kattaa. Katettavat riskit ovat direktiivin mukaan sopimusosapuolista johtuvia niin kutsuttuja kaupallisia riskejä ja sopimusosapuolista riippumattomia niin kutsuttuja poliittisia riskejä.

Vientitakuulla katetaan yleensä takuunottajan ja tämän vastapuolen välisestä sopimuksesta johtuva tappionvaara. Vientitakuulla voidaan kattaa esimerkiksi luotonantajan ja luotonsaajan välisestä luottosopimuksesta johtuva tappionvaara, viejän ja ostajan välisestä toimitussopimuksesta johtuva tappionvaara tai avaajapankin pyynnöstä remburssin vahvistaneen pankin riski avaajapankista. Aina vientitakuun kohteena ei kuitenkaan ole takuunottajan tekemä sopimus. Esimerkkinä voidaan mainita sellainen vientitakuu rahoittajalle, jolla katetaan rahoittajan viejän puolesta myöntämän vakuuden käyttöönotosta johtuva tappionvaara. Toisena esimerkkinä voidaan mainita vientitakuu niin kutsutun hiljaisen vahvistuksen antaneelle pankille, jolloin katetaan pankin riski remburssin avaajapankista, joka ei ole pyytänyt remburssin vahvistusta. Tässä tapauksessa vahvistusta on vaatinut viejä.

Pykälän 1 kohdassa säädettäisiin, että vientitakuita voitaisiin myöntää korvaamaan viennistä syntyvä tappio, joka johtuu siitä, että sopimusosapuoli, sitoumuksen antaja tai edunsaaja, joka ei ole takuunottaja, rikkoo tai jättää noudattamatta sopimuksen tai sitoumuksen ehtoja tai tulee maksukyvyttömäksi. Tämän kohdan mukaan korvattava tappio syntyisi, kun niin kutsuttu kaupallinen riski toteutuisi eli takuunottajan kanssa esimerkiksi kauppa- tai luottosopimuksen tehnyt sopimusosapuoli tulisi maksukyvyttömäksi tai laiminlöisi esimerkiksi velan maksun eräpäivänä tai sopimuksenmukaisesti toimitetun tavaran vastaanottamisen. Jos sopimusosapuoli, jonka toiminnasta syntyvän tappion korvaamiseksi vientitakuu myönnetään, on suvereeni, sopimusosapuolen sopimusrikkomus saattaa olla myös poliittinen riski.

Ehdotetun pykälän 2 kohdan mukaan vientitakuita voitaisiin myöntää myös korvaamaan viennistä syntyvä tappio, joka johtuu siitä, että sopimusosapuolista, sitoumuksen antajasta ja edunsaajasta riippumattomat poikkeukselliset seikat estävät sopimusosapuolet tai sitoumuksen antajaa täyttämästä sopimuksen tai sitoumuksen mukaisia velvoitteitaan. Tässä kohdassa tarkoitetun seikat ovat niin kutsuttuja poliittisia riskejä. Poliittisia riskejä ovat esimerkiksi viranomaisten päätökset ja toimenpiteet, jotka estävät sopimuksenmukaisten velvoitteiden täyttämisen, kuten kansallistaminen, yleinen moratorio tai toimiluvan oikeudeton peruuttaminen. Poliittisia riskejä ovat myös monetaariset tekijät, kuten valuutan siirtorajoitukset. Myös ylivoimaiset esteet, kuten sota, sisällissota, kansalaislevottomuus ja luonnonmullistukset, luetaan poliittisiin riskeihin. Poliittisen riskin toteutumiseen johtavat tapahtumat ovat luonteeltaan poikkeuksellisia. Ne poikkeavat ta-

vallisista, jokapäiväisistä kansainväliseen kauppaan tai rahoitukseen liittyvistä tapahtumista.

Harmonisointidirektiivin mukaan myös takuunottajan maan tai takuunottajan maan valtiovallan toimenpiteestä tai päätöksestä (mukaan lukien EU:n toimielinten päätökset, jotka koskevat jäsenvaltion ja kolmansien maiden välistä kauppaa) johtuva tappionvaara tulisi kattaa poliittisena riskinä. Direktiivissä tarkoitettu toimenpide voisi olla esimerkiksi vientikielto. Suomalaisten viejien aseman turvaamiseksi ja yhdenmukaistamiseksi muiden EU-maiden viejien aseman kanssa myös Suomen viranomaisen päätöksestä johtuva tappionvaara tulisi voida kattaa vientitakuulla, jollei tällaisen päätöksen vaikutuksia olisi kyseisessä valtiossa katettu muulla tavalla. Ehdotus olisi laajennus voimassa olevaan lainsäädäntöön.

5 §. *Ulkomaille suuntautuvassa investoinnissa katettavat riskit.* Myös investointitoiminta muuttuu ja kehittyy jatkuvasti. Tämän takia katettavat riskit myös ulkomaille suuntautuvissa investoinneissa on pyritty määrittelemään mahdollisimman yleisesti. Tarpeellisen joustavuuden saavuttamiseksi takuunottajaa ja taattavia rahoitusmuotoja ei 4 §:n perusteluissa esitetyn mukaisesti ole määritelty. Tavoitteena on, että ehdotetun 5 §:n mukaisia vientitakuita voitaisiin myöntää silloin kun tällainen vientitakuu soveltuisi kulloisenkin hankkeen riskien suojaukseen paremmin kuin muut vientitakuuvaihtoehdot.

Ehdotetun pykälän 1 momentin mukaan vientitakuu poliittiselle riskille tulisi voida myöntää sijoittajalle oman pääoman investoinnin vakuudeksi. Vientitakuu tulisi myös voida myöntää sijoittajalle muun rahoituksen, kuten osakaslainana tai takauksena tehdyn investoinnin vakuudeksi sekä rahoittajalle, tämän myöntämän rahoituksen, kuten luoton tai takauksen vakuudeksi, kun kyseinen rahoitus on myönnetty sellaiselle ulkomaiselle yritykselle, jossa suomalaisella sijoittajalla on merkittävä omistuksellinen tai muu intressi.

Ehdotuksen mukaan vientitakuita voitaisiin myöntää korvaamaan ulkomaille suuntautuvasta investoinnista syntyvä tappio, joka johtuu siitä, että sopimusosapuolista, sitoumuksen antajasta, edunsaajasta, investoinnin suorittajasta ja investoinnin kohteesta riippumattomat poikkeukselliset seikat estävät sopimusosapuolia tai sitoumuksen antajaa täyttämästä sopimuksen tai sitoumuksen mukaisia velvoitteitaan taikka investoinnin suorittajaa hyödyntämästä investointiaan. Ehdotetussa 1 momentissa tarkoitetut riskit tapahtumat olisivat niin kutsuttuja poliittisia riskejä.

Vientitakuita ulkomaille suuntautuvien investointien yhteydessä syntyvän tappionvaaran varalle on perinteisesti myönnetty vain poliittiselle riskille. Investointeihin liittyvän kaupallisen riskin on tähän asti kantanut sijoittaja itse tai rahoittava pankki usein yhdessä pankkisyndikaatin kanssa. Ehdotetun 2 momentin mukaan vientitakuita voitaisiin erityisistä syistä myöntää korvaamaan ulkomaille suuntautuvasta investoinnista vieraan pääoman ehtoisen rahoituksen tai takauksen vuoksi syntyvä tappio, joka johtuu siitä, että sopimusosapuoli, sitoumuksen antaja tai edunsaaja, joka ei ole takuunottaja, rikkoo sopimuksen tai sitoumuksen ehtoja tai tulee maksukyvyttömäksi. Kaupallisena riskinä ei katettaisi oman pääoman ehtoisesta rahoituksesta johtuvaa riskiä. Tämän riskin kattamisen ei ole katsottu kuuluvan vientitakuisiin.

Niin sanotuissa poliittisen riskin maissa kansainvälisten ja kyseisen maan omien rahoituslaitosten mahdollisuudet ottaa hankkeesta riskiä ovat rajoitetut. Pankkien rajoitetut riskinottomahdollisuudet johtavat myös siihen, ettei yritys, johon suomalainen yritys on investoinut, poliittisen riskin maassa saa tarvitessaan pitkäaikaisia luottoja, mikä vaikeuttaa sen toimintaa ja investointeja. Pykälän 2 momentissa tarkoitettuna erityisenä syynä voisi olla esimerkiksi rahoituksen saatavuuden turvaaminen yhteisrahoitushankkeissa kansainvälisen kehitysrahoituslaitoksen, kuten Maailmanpankin, kanssa, milloin rahoituksen saatavuutta ei voida turvata ilman kaupallisen riskin kattamista vientitakuulla. Ehdotetun 12 §:n 1 momentin nojalla annetulla valtioneuvoston asetuksella säädettäisiin asiasta tarkemmin.

6 §. *Erityisriskinotto.* Pykälässä säädettäisiin niin sanotusta kansallisen edun takuujärjestelmästä. Järjestelmässä olisi mahdollista myöntää vientitakuita silloinkin, kun riskinarvioinnin perusteella vientitakuita ei voisi myöntää tai kun vientitakuu myönnettäi-

siin riskinarvioinnin kannalta tavallisuudesta poikkeavilla ehdoilla. Perusteena vientitakuiden myöntämiselle tällaisessa tilanteessa olisivat viennin, investointien ja työllisyyden edistämisen lisäksi Suomen ulko-, kauppa-, kehitysmaa- ja ympäristöpoliittiset tavoitteet. Tavanomaisesta riskinotosta poikkeavat ehdot voisivat tulla kyseeseen esimerkiksi tilanteessa, jossa yleensä vain lyhytaikainen riskinotto olisi mahdollista. Ehdotetun pykälän perusteella voitaisiin tästä huolimatta taata pitempiaikaisia riskejä.

Valtioneuvoston tehtävänä olisi harkita, onko tarvetta poiketa vientitakuutoiminnan tavanomaisesta riskiarvioinnista. Valtioneuvosto määrittelisi kauppa- ja teollisuusministeriön esityksestä Finnveralta saadun ehdotuksen perusteella ne maat, joissa riski on huomattava, mutta joihin olisi perusteltua käyttää ehdotettuun pykälään sisältyvää valtuutta. Ennen esityksen tekemistä kauppa- ja teollisuusministeriön tulisi pyytää ehdotuksesta ulkoasiainministeriön ja valtiovarainministeriön sekä tarvittaessa ympäristöministeriön lausunto. Valtioneuvoston päätös perustuisi lähinnä ulko-, kauppa-, kehitysmaa- ja ympäristöpoliittisiin näkökohtiin. Samassa yhteydessä valtioneuvosto kauppa- ja teollisuusministeriön esityksestä määrittelisi kyseisille maille enimmäisvastuurajan, johon vientitakuiden erityisvastuu maan osalta voisi nousta. Yksittäiset takuupäätökset tekisi Finnvera saamiensa valtuuksien rajoissa tavanomaista päätöksentekomenettelyään noudattaen.

7 §. *Vientitakuuta myönnettäessä huomioon otettavat seikat.* Pykälän 1 momentissa säädettäisiin, että vientitakuuta myönnettäessä otetaan huomioon Suomea sitovat vientitakuita koskevat kansainväliset säännökset ja määräykset. Tällaisia säännöksiä ja määräyksiä ovat esimerkiksi Maailman kauppajärjestön perustamissopimukseen liittyvä tukia ja tasoitustulleja koskeva sopimus, vientiluottokonsensus, vientiluottokonsensukseen sisältyvä takuumaksusopimus ja harmonisointidirektiivi.

Ehdotetun 1 momentin 2 kohdassa säädettäisiin, että vientitakuuehtoja vahvistettaessa otetaan huomioon kansainväliset kilpailutekijät. Olisi pyrittävä tarjoamaan suomalaisille viejille ja sijoittajille vientitakuita sellaisilla ehdoilla, että suomalaisten viejien ja sijoittajien kilpailukyky muihin viejiin ja sijoittajiin nähden säilyisi. Laajoihin rahoitusjärjestelyihin osallistuvat usein monen eri maan takuulaitokset. Vientitakuutoiminnan olisi oltava joustavaa siten, että vientitakuiden ehtoja voitaisiin vahvistaa muiden maiden tarjoamia ehtoja vastaaviksi.

Lisäksi 1 momentin 3 kohdassa säädettäisiin, että vientitakuuta myönnettäessä otetaan huomioon taattavan hankkeen ympäristövaikutukset osana hankkeen kokonaisriskinarviota. Ympäristövaikutuksiltaan merkittävät hankkeet arvioitaisiin ennen lopullisen vientitakuupäätöksen tekemistä kansainvälisesti vientitakuutoiminnassa yleisesti (lähinnä OECD-maissa) hyväksyttyjen arviointiperiaatteiden ja -menettelytapojen mukaisesti. Lähtökohtana OECD:n työssä on ympäristövaikutusten arviointi. Myös sosiaalisten vaikutusten arviointi voidaan rinnastaa eräissä tapauksissa ympäristövaikutusten arviointiin, jos vaikutukset liittyvät kiinteänä osana hankkeen ympäristönäkökohtiin (esimerkiksi patohankkeissa väestönsiirrot voidaan ottaa huomioon osana hankkeen ympäristöarviointia). Kansainvälisessä käytännössä on yleensä lähdetty siitä, että edellytetään vähintään kohdemaan lainsäädännön ja viranomaismääräyksien noudattamista. Lakiehdotuksen 12 §:n 1 momentin nojalla annettavalla valtioneuvoston asetuksella säädettäisiin tarkemmin muun muassa ympäristövaikutusten huomioon ottamisesta osana valtion vientitakuutoimintaa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, että vientitakuutoiminta suunnataan korjaamaan rahoitusmarkkinoilla esiintyviä puutteita. Valtion erityisrahoitusyhtiöstä annetun lain 1 §:ssä säädetään, että yhtiön toiminta tulee suunnata korjaamaan rahoituspalvelujen tarjonnassa esiintyviä puutteita. Rahoitusmarkkinoilla esiintyvillä puutteilla tarkoitetaan tilanteita, joissa rahoitus ei syystä tai toisesta järjesty kilpailukykyisesti ilman julkisen vallan osallistumista. Rahoitusmarkkinoilla saattaa olla edellä tarkoitettuja puutteita myös silloin, kun rahoitus vientitakuutarjouksen tekemisen jälkeen järjestyy ilman, että vientitakuuta otetaan käyttöön. Rahoitusmarkkinoilla oleva puute saattaa myös johtaa siihen, että hanke toteutuu vain, mikäli riski jaetaan.

Markkinapuutetta arvioitaessa on kuitenkin otettava huomioon myös kilpailijamaan tarjoama julkinen viennin rahoitus.

8 §. *Maksut.* Pykälässä säädettäisiin vientitakuusta perittävistä maksuista. Ehdotetun pykälän 1 momentin mukaan vientitakuuta koskevista päätöksistä voitaisiin periä käsittelymaksu, mutta käsittelymaksun perimiseen ei velvoitettaisi. Käsittelymaksua määrättäessä tulisi mahdollisuuksien mukaan ottaa huomioon vientitakuuhakemuksen käsittelystä aiheutunut työmäärä ja käsittelystä aiheutuneet kustannukset.

Pykälän 2 momentin mukaan takuumaksut perustuisivat katettavaan riskiin. Takuumaksuun vaikuttaisivat muun muassa takuukate, katettava riski, riskin kohteen, kuten ostajan, luotonsaajan tai takaajan luottokelpoisuus, riskin kohteena olevan maan luottokelpoisuus sekä riskiaika. Takuumaksuun voi vaikuttaa myös vientitoimituksesta kilpailevan kolmannen maan takuumaksuhinnoittelu. Lopullinen takuumaksu olisi katettavan poliittisen ja kaupallisen riskin hinnan yhdistelmä.

Kaupallisen riskin hinnoittelussa otettaisiin mahdollisuuksien mukaan huomioon markkinahinnoittelu ja samassa hankkeessa mukana olevien muiden riskinjakajien hinnoittelu. Poliittisen ja suvereenin riskin vähimmäistakuumaksut perustuisivat kesäkuussa 1997 tehtyyn OECD:n takuumaksusopimukseen, jota on selvitetty yleisperusteluiden jaksossa 2.4. (Vientiluottokonsensus).

9 §. *Suojautumisjärjestelyt.* Vientitakuutoiminnasta aiheutuva tappionvaara voi viime kädessä jäädä valtion vastattavaksi. Tämän takia on tärkeää, että laki mahdollistaisi tappionvaaralta suojautumisen. Pykälässä säädettäisiin, että valtion edun turvaamiseksi vientitakuutoiminnasta aiheutuvan tappionvaaran varalta voitaisiin suojautua vakuutuksilla, vakuuksilla, vastuiden vaihtosopimuksilla ja muilla järjestelyillä. Vakuuttamisella tarkoitetaan esimerkiksi kotimaisten tai ulkomaisten pankkien tai vakuutusyhtiöiden antamia takauksia tai sitoumuksia osalle tappionvaaraa. Muista järjestelyistä voidaan esimerkkinä todeta sopimukset ulkomaisten vientitakuulaitosten kanssa tappionvaaran jaosta muun muassa ostamalla, vaihtamalla tai myymällä taattuja saatavia. Näin olisi mahdollista pienentää ja hajauttaa riskikeskittymiä. Vaihdossa tulleet vastuut eivät välttämättä kohdistuisi suomalaiseen vientiin. Säännöksen sisältöä ei ole tarkoitettu tyhjentäväksi, jotta voitaisiin joustavasti ottaa käyttöön markkinoilla myös tulevaisuudessa kehitettävät riskienhallintatuotteet.

10 §. *Vastuurajat.* Pykälässä säädettäisiin takuuvastuiden enimmäismääristä. Perustuslain 82 §:n mukaan valtion vastuulle tulee laissa asettaa enimmäisrajat. Ehdotetun 1 momentin mukaan vientitakuiden ja suojautumisjärjestelyiden vastuu saisi nousta yhteensä enintään 7 900 miljoonaan euroon. Ehdotetussa 6 §:ssä tarkoitettujen vientitakuiden takuuvastuu saisi kuitenkin nousta enintään 700 miljoonaan euroon ja ehdotetun 5 §:n 2 momentissa tarkoitettujen investointitakuiden kaupallisten riskien takuuvastuu enintään 200 miljoonaan euroon. Yksityiset vientivakuutusmarkkinat kehittyvät jatkuvasti ja pystyvät vakuuttamaan osan vientiin liittyvistä, jopa poliittisista riskeistä. Esitystä valmisteltaessa on katsottu, että tällä hetkellä voimassaolevan vientitakuulain määräämiä enimmäismääriä ei tulisi alentaa.

Ehdotetun 2 momentin mukaan takuuvastuita laskettaessa otettaisiin huomioon voimaan tulleiden vientitakuiden aiheuttama takuuvastuu taatun pääoman osalta kokonaan ja sitovien takuutarjousten aiheuttamasta, taatun pääoman osalle tulevasta takuuvastuusta vastaavasti puolet. Ehdotuksen mukaan kauppa- ja teollisuusministeriön asetuksella säädettäisiin erikseen periaatteet, joiden mukaan suojautumisjärjestelyiden aiheuttama vastuu otettaisiin huomioon.

11 §. *Vientitakuiden myöntäminen ja hallinnointi.* Ehdotetun pykälän 1 momentin mukaan Finnvera tekisi yksittäiset vientitakuupäätökset ja määrittelisi myönnettävien vientitakuiden sopimusehdot. Finnvera tekisi ehdotetun 3 §:n 3 kohdassa tarkoitetut sopimukset tai sitoumukset sekä suojautumisjärjestelyt omissa nimissään. Yhtiö päättäisi vientitakuiden perusteella maksettavista korvauksista ja hallinnoisi muun muassa vientitakuita koskevaa perintää. Tehtävänsä suorittamiseksi Finnveralla olisi oikeus saada tarvitsemansa tiedot.

12 §. *Tarkemmat säännökset.* Pykälän 1 momentin mukaan valtioneuvosto vahvistaisi

vientitakuutoiminnassa noudatettavat periaatteet. Nämä periaatteet koskisivat suomalaista intressiä, kaupallisen riskin kattamista ulkomaille suuntautuvan investoinnin osalta, vientitakuuhankkeiden ympäristövaikutusten arviointia, vientitakuista perittävien maksujen määräytymistä sekä tarvittaessa muita vientitakuutuotteisiin, riski- ja hinnoitteluperiaatteisiin liittyviä yleisiä suuntaviivoja.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, että tarkemmat säännökset lain täytäntöönpanosta voitaisiin tarvittaessa antaa valtioneuvoston asetuksella.

13 §. *Voimaantulo.* Pykälän 1 momentissa säädettäisiin lain voimaantuloajankohdasta. Pykälän 3 momentissa säädettäisiin, että ennen lain voimaantuloa voimaan tulleisiin vientitakuisiin sovellettaisiin voimassa olleita säännöksiä. Jos vientitakuusta on annettu sitova tarjous ennen lain voimaantuloa, mutta vientitakuu tulee voimaan lain voimaantulon jälkeen, vientitakuuseen sovellettaisiin uutta lakia.

2. Tarkemmat säännökset

Ehdotetun 12 §:n mukaan tarkemmat määräykset lain täytäntöönpanosta voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella. Ehdotetun 12 §:n 1 momentin nojalla annettavalla valtioneuvoston asetuksella vahvistetaan vientitakuutoiminnassa noudatettavat periaatteet, jotka koskisivat suomalaista intressiä, kaupallisen riskin kattamista ulkomaille suuntautuvan investoinnin osalta, vientitakuuhankkeiden ympäristövaikutusten arviointia, vientitakuista perittävien maksujen määräytymistä sekä tarvittaessa muita vientitakuutuotteisiin, riski- ja hinnoitteluperiaatteisiin liittyviä yleisiä suuntaviivoja. Luonnos 12 §:n 1 momentin nojalla annettavasta valtioneuvoston asetuksesta on liitteenä 1.

3. Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen, kun eduskunta on sen hyväksynyt.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Lakiehdotus

Laki

valtion vientitakuista

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Vientitakuutoiminnan tarkoitus

Vientitakuutoiminnan tarkoituksena on vahvistaa Suomen taloudellista kehitystä edistämällä vientiä ja yritysten kansainvälistymistä.

2 §

Soveltamisala

Tässä laissa säädetään valtion vientitakuutoimintaan sovellettavista ehdoista ja periaatteista.

Vientitakuut myönnetään viennistä tai ulkomaille suuntautuvista investoinneista syntyvän tappionvaaran varalle.

3 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

1) *viennillä* tavaran tai palvelun tuottamista, toimittamista, kuljettamista tai vuokrausta ulkomaiselle ostajalle tai vuokralleottajalle, valmistus-, teollis- tai tekijänoikeuden siirtämistä ulkomaille, suunnittelu-, asennus-, rakennus- tai muun työn tai palvelun suorittamista sekä tavaran varastoimista ulkomailla;

2) *investoinnilla* oman pääoman ehtoista tai muuta rahoitusta, tuotantolaitteita tai -menetelmiä sekä näihin rinnastettavia taloudellisia etuuksia, jotka sijoitetaan yritystoimintaan kohdemaassa;

3) *vientitakuulla* valtion vastuulla olevaa vientiä tai ulkomaille suuntautuvaa investointia koskevaa sopimusta tai sitoumusta, joka voidaan tehdä ensi- tai jälleenvakuutuksena, omavelkaisena takauksena, täytetakauksena tai muuna vastuusitoumuksena.

4 §

Viennissä katettavat riskit

Vientitakuu voidaan myöntää korvaamaan viennistä syntyvä tappio, joka johtuu siitä, että:

1) sellainen sopimusosapuoli, sitoumuksen antaja tai edunsaaja, joka ei ole takuunottaja, rikkoo tai jättää noudattamatta sopimuksen tai sitoumuksen ehtoja tai tulee maksukyvyttömäksi;

2) sopimusosapuolista, sitoumuksen antajasta ja edunsaajasta riippumaton poikkeuksellinen seikka, kuten säädös, viranomaisen päätös tai toimenpide taikka ylivoimainen este, estää sopimusosapuolta tai sitoumuksen antajaa täyttämästä sopimuksen tai sitoumuksen mukaisia velvoitteitaan.

5 §

Ulkomaille suuntautuvassa investoinnissa katettavat riskit

Vientitakuu voidaan myöntää korvaamaan ulkomaille suuntautuvasta investoinnista syntyvä tappio, joka johtuu siitä, että sopimusosapuolista, sitoumuksen antajasta, edunsaajasta, investoinnin suorittajasta ja investoinnin kohteesta riippumaton poikkeuksellinen seikka, kuten säädös, viranomaisen päätös tai toimenpide taikka ylivoimainen este, estää sopimusosapuolta tai sitoumuksen antajaa täyttämästä sopimuksen tai sitoumuksen mukaisia velvoitteitaan taikka investoinnin suorittajaa hyödyntämästä investointiaan.

Vientitakuu voidaan erityisistä syistä myöntää korvaamaan ulkomaille suuntautuvasta investoinnista vieraan pääoman ehtoisen rahoituksen tai takauksen vuoksi syntyvä tappio, joka johtuu siitä, että sellainen sopimusosapuoli, sitoumuksen antaja tai edunsaaja, joka ei ole takuunottaja, rikkoo tai jättää noudattamatta sopimuksen tai sitoumuksen ehtoja tai tulee maksukyvyttömäksi.

6 §

Erityisriskinotto

Vientitakuu voidaan myöntää valtioneuvoston erityisistä syistä antaman valtuuden nojalla silloinkin, kun vientiin tai ulkomaille suuntautuvaan investointiin, niiden rahoittamiseen tai kohdemaahan sisältyvä riski on niin suuri, että tavanomaisen riskinarvioinnin perusteella vientitakuuta ei voitaisi myöntää, tai kun vientitakuu myönnettäisiin riskinarvioinnin kannalta tavallisuudesta poikkeavilla ehdoilla.

7 §

Vientitakuuta myönnettäessä huomioonotettavat seikat

Vientitakuuta myönnettäessä ja vientitakuun ehtoja vahvistettaessa otetaan huomioon:

1) vientitakuita koskevat Suomea sitovat kansainväliset säännökset ja määräykset;

2) kansainväliset kilpailutekijät;

3) taattavan hankkeen ympäristövaikutukset osana hankkeen kokonaisriskinarviointia.

Sen lisäksi mitä 1 momentissa säädetään, otetaan huomioon, että vientitakuutoiminta suunnataan korjaamaan rahoitusmarkkinoilla esiintyviä puutteita.

8 §

Maksut

Vientitakuuta koskevista päätöksistä voidaan periä käsittelymaksu, jota määrättäessä otetaan huomioon käsittelystä aiheutunut työmäärä ja käsittelystä aiheutuneet kustannukset.

Vientitakuusta peritään takuumaksu, jota määrättäessä otetaan huomioon riskiajan pituus, riskin kohteen luottokelpoisuus, riskin kohteen maan luottokelpoisuus ja muut katettavaan riskiin vaikuttavat seikat sekä kilpailutekijät.

9 §

Suojautumisjärjestelyt

Valtion edun turvaamiseksi tässä laissa tarkoitetusta vientitakuutoiminnasta aiheutuvan tappionvaaran varalta voidaan suojautua vakuutuksilla, vakuuksilla, vastuiden vaihtosopimuksilla ja muilla järjestelyillä (*suojautumisjärjestelyt*).

10 §

Vastuurajat

Vientitakuiden ja suojautumisjärjestelyiden yhteenlaskettu vastuu saa olla enintään 7 900 miljoonaa euroa. Edellä 6 §:ssä tarkoitettujen vientitakuiden takuuvastuu saa kuitenkin olla enintään 700 miljoonaa euroa ja 5 §:n 2 momentissa tarkoitettujen investointitakuiden takuuvastuu enintään 200 miljoonaa euroa.

Edellä 1 momentissa tarkoitettua vastuuta laskettaessa otetaan huomioon voimaan tulleiden vientitakuiden aiheuttama takuuvastuu taatulta pääomalta, ilman muita pääoman lisäksi mahdollisesti korvattaviksi tulevia eriä kokonaan ja sitovien takuutarjousten aiheut-

tamasta, taatulle pääomalle tulevasta takuuvastuusta vastaavasti puolet. Suojautumisjärjestelyiden aiheuttama vastuu otetaan huomioon nettomääräisenä siten kuin kauppa- ja teollisuusministeriön asetuksella säädetään.

Edellä 1 momentissa tarkoitetun vastuun laskemista varten sopimusvaluutta muunnetaan euroiksi käyttäen Euroopan keskuspankin vientitakuun voimaantulopäivänä valuutalle ilmoittamaa kurssia.

11 §

Vientitakuun myöntäminen ja hallinnointi

Tässä laissa tarkoitetut vientitakuut myöntää ja niitä hallinnoi valtion erityisrahoitusyhtiöstä annetussa laissa (443/1998) tarkoitettu yhtiö. Yhtiö myös vahvistaa vientitakuisiin sovellettavat yleiset sopimusehdot ja tekee 3 §:n 3 kohdassa tarkoitetut sopimukset ja sitoumukset sekä suojautumisjärjestelyt.

12 §

Tarkemmat säännökset

Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkemmat säännökset vientitakuutoiminnassa noudatettavista periaatteista, jotka koskevat:

1) 1 §:ssä tarkoitetun Suomen taloudellisen kehityksen edistämisen määrittelyä (suomalaisen intressin olemassaolo);

2) 5 §:n 2 momentissa tarkoitetun kaupallisen riskin kattamisen edellytyksiä ulkomaille suuntautuvan investoinnin osalta;

3) vientitakuuhankkeiden ympäristövaikutusten arviointia;

4) vientitakuista perittäviä maksuja ja

5) muita vientitakuutuotteisiin, riskeihin ja hinnoitteluun liittyviä yleisiä suuntaviivoja.

Tarkemmat säännökset tämän lain täytäntöönpanosta voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella.

13 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 200 .

Tällä lailla kumotaan 14 päivänä syyskuuta 1962 annettu vientitakuulaki (479/1962) siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen.

Ennen tämän lain voimaantuloa voimaan tulleisiin vientitakuisiin sovelletaan lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimiin.

Helsingissä 19 päivänä tammikuuta 2001

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Kauppa- ja teollisuusministeri *Sinikka Mönkäre*

Asetusluonnos

Valtioneuvoston asetus

vientitakuutoiminnassa noudatettavista periaatteista

Kauppa- ja teollisuusministerin esittelystä säädetään valtion vientitakuista päivänä kuuta annetun lain ( ) 12 §:n 1 momentin nojalla:

1 §

Suomalaisen intressin olemassaolo

Takuun myöntämisen edellytyksenä on, että kyseinen vienti- tai investointihanke hyödyttää Suomen kansantaloutta (hankkeeseen liittyy suomalainen intressi).

Suomalaisen intressin voidaan katsoa olevan olemassa muun muassa seuraavissa tapauksissa:

a) Suomesta ulkomaille toimitettavan tavaran tai palvelun kotimaisuusaste on merkittävä,

b) viejä on Suomessa rekisteröity yhteisö ja hankkeen kokonaistoimituksista merkittävä osa on valmistettu Suomessa taikka perustuu suomalaiseen suunnitteluun tai osaamiseen,

c) investoinnin suorittaja on Suomessa rekisteröity yhteisö tai ulkomainen yhteisö, jossa suomalaiset käyttävät määräysvaltaa ja investointi hyödyttää merkittävällä tavalla Suomen kansantaloutta tai

d) Suomesta tai ulkomailta Suomessa rekisteröidyn yhteisön tai ulkomaisen, suomalaisessa määräysvallassa olevan yhteisön välityksellä tapahtuva vientitoimitus toiseen maahan hyödyttää muutoin merkityksellisesti Suomen kansantaloutta.

2 §

Kaupallisen riskin kattaminen ulkomaille suuntautuvan investoinnin osalta

Valtion vientitakuista annetun lain 5 §:n 2 momentissa tarkoitettu vientitakuu voidaan ainoastaan myöntää sellaisille yhteisrahoitushankkeille kansainvälisten kehitysrahoituslaitosten kanssa, joiden rahoituksen saatavuutta ei voida turvata ilman tällaista vientitakuuta.

3 §

Vientitakuuhankkeiden ympäristövaikutusten arviointi

Vientitakuutoiminnassa otetaan huomioon kestävän kehityksen periaate ja noudatetaan kansainvälisesti hyväksyttyjä ympäristövaikutusten arviointiperiaatteita ja -menettelytapoja.

Vientitakuita hallinnoivalla erityisrahoitusyhtiöllä on oltava vientitakuuhankkeiden ympäristövaikutusten arviointijärjestelmä, joka koostuu ympäristöperiaatteista ja ympäristövaikutusten arviointiprosessia koskevista ohjeista.

4 §

Vientitakuista perittävät maksut

Valtion vientitakuista annetun lain 8 §:ssä tarkoitettuja maksuja määrättäessä tulee tapauskohtaisesti huomioida viejän, ostajan, luotonsaajan tai takaajan luottokelpoisuus, kohdemaan maaluokitus, vakuusjärjestelyt, riskiperiodi sekä muut mahdolliset asiaan vaikuttavat seikat.

5 §

Voimaantulo

Tämä asetus tulee voimaan päivänä kuuta 200 .